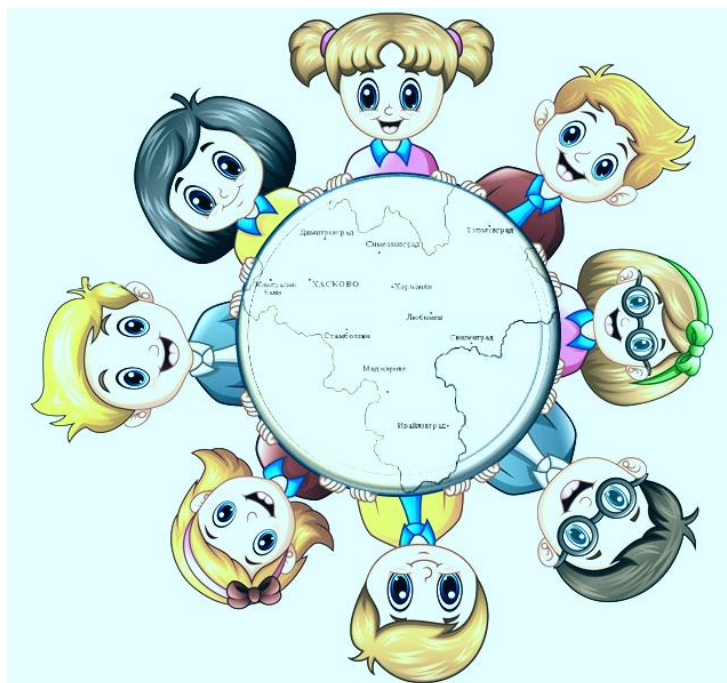

УТВЪРДИЛ: .....
Д-Р СТЕФКА ЗДРАВКОВА
ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ НА ОБЛАСТ ХАСКОВО

СЪГЛАСУВАЛ: .....
ХРИСТИНА БОЕВА
НАЧАЛНИК НА РЕГИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ
НА ОБРАЗОВАНИЕТО – ХАСКОВО

**ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО
РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ
В ОБЛАСТ ХАСКОВО
(2021-2022г.)**

ХАСКОВО, 2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Въведение	3
1.1. Нормативни основания.....	3
1.2. Общи предпоставки за подкрепата за личностно развитие в светлината на Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) и Наредбата за приобщаващо образование.....	4
2. Анализ на състоянието и готовността на общините и на образователните институции за осигуряване на подкрепа за личностно развитие	6
2.1. Състояние на областната мрежа от образователни институции за учебната 2020 – 2021 г.	6
2.2. Други институции и доставчици на социални услуги в общините.....	8
2.3. Състав и особености на групата на децата и учениците със специални образователни потребности.....	19
2.4. Обезпеченост на образователната система със специалисти.....	22
2.5. Материални условия в институциите по отношение на обучението на ученици със специални образователни потребности.....	25
2.6. Кариерно ориентиране на учениците.....	28
2.7. Работа с деца с изявени дарби.....	34
2.8. Напускане на образователната система. Деца в риск.....	38
3. Предизвикателства	45
4. Стратегически и оперативни цели	46
4.1. Стратегическа цел.....	46
4.2. Оперативни цели.....	46
5. Основни дейности за постигане на целите	47
5.1. Дейности по оперативна цел 1.....	47
5.2. Дейности по оперативна цел 2.....	55
5.3. Дейности по оперативна цел 3.....	58
5.4. Дейности по оперативна цел 4.....	60
5.5. Дейности по оперативна цел 5.....	61
5.6. Дейности по оперативна цел 6.....	65
6. Индикатори за постигане на целите на стратегията	66
7. Координиране на изпълнението на стратегията	67

Използвани съкращения

ДСП Дирекция „Социално подпомагане“

ЗПУО Закон за предучилищното и училищното образование

МКБППМН Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни

ОЗД Отдел „Закрила на детето“

РДСП Регионална дирекция за социално подпомагане

РУО Регионално управление на образованието

РЗИ Регионална здравна инспекция

РЦПППО Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование

СОП Специални образователни потребности

ЦПЛР Център за подкрепа на личностното развитие

АСП Агенция за социално подпомагане

НПО Неправителствена организация

ЦНСТ Център за настаняване от семеен тип

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Нормативни основания.

Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на област Хасково е разработена в изпълнение на разпоредбата на **чл.196 от Закона за предучилищното и училищното образование** (Обн. ДВ. бр.79 от 13 октомври 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр.98 от 9 декември 2016 г., изм. ДВ. бр.105 от 30 декември 2016 г., изм. ДВ. бр.58 от 18 юли 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр.99 от 12 декември 2017 г., изм. ДВ. бр.24 от 16 март 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр.92 от 6 ноември 2018 г., изм. ДВ. бр.108 от 29 декември 2018 г., изм. ДВ. бр.24 от 22 март 2019 г., доп. ДВ. бр.42 от 28 май 2019 г., изм. ДВ. бр.100 от 20 декември 2019 г., изм. ДВ. бр.101 от 27 декември 2019 г., изм. и доп. ДВ. бр.17 от 25 февруари 2020 г., изм. и доп. ДВ. бр.82 от 18 септемвр.2020) (**ЗПУО**) и **чл.5 от Наредбата за приобщаващото образование** (приета с ПМС № 232 от 20.10.2017г., обн. ДВ бр. 86 от 27.10.2017 г. Изм и доп ДВ брл 105 от 18 12.2018 изм ДВ 101 от 27.12 2019 г. и доп ДВ бр.48 от 26.05.2020 г. и доп.ДВ бр. 92 от 27.10.2020 г.).

Стратегията е отворен документ, който подлежи на промени, в зависимост от потребностите на образователната система и измененията в нормативната уредба.

В основата на Областната стратегия стоят анализите на общините на територията на област Хасково за потребностите от подкрепа по чл. 196, ал. 3 от **ЗПУО**, приети с решения на общинските съвети в Хасковска област, както следва:

- ✦ Община Хасково – решение № 89/15.05.2020г.
- ✦ Община Димитровград – решение № 134/27.02.2020г.
- ✦ Община Тополовград – решение №101/15.07.2020г.
- ✦ Община Харманли – решение № 82/12.02.2020г.
- ✦ Община Свиленград – решение № 92/24.02.2020г.
- ✦ Община Любимец – решение № 53/28.02.2020г.
- ✦ Община Симеоновград – решение № 59/24.04.2020г.
- ✦ Община Минерални бани – решение № 82/05.03.2020г.
- ✦ Община Ивайловград – решение № 34/15.04.2020г.
- ✦ Община Стамболово – решение № 47/06.03.2020г.
- ✦ Община Маджарово – решение № 26/27.01.2020г.

Настоящата стратегията включва и описание на предизвикателствата, направено въз основа на изводите от общинските анализи, стратегическите и оперативни цели, необходимите мерки и дейности в областта на подкрепата за реализиране на поставените цели.

В подготовката за изготвяне на Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие на деца и ученици в област Хасково участие взеха членовете на работната група, сформирана със Заповед № РД-14-6/11.01.2021г. на Областен управител на област Хасково – г-жа Стефка Здравкова.

1.2. Общи предпоставки за подкрепата за личностно развитие в светлината на Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО) и Наредбата за приобщаващо образование.

В контекста на закона са включени всички дейности и форми на подпомагане, които да се предлагат на децата и учениците, за да могат да бъдат приобщени, да не прекъсват и да завършат своето образование. Това са дейности и форми, които са основани на ценностите за личностното развитие и приобщаващо образование: подкрепа за личностно развитие, изграждане на позитивен организационен климат, утвърждаване на позитивна дисциплина и развитие на училищна общност. Чрез тези дейности се гарантира да се достигне детето и да бъде подкрепено то в ученето, научаването, участието и разгръщането на неговия потенциал.

Съгласно чл. 176 на Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО) подкрепата за личностно развитие се осигурява на всички деца и ученици в съответствие с индивидуалните им потребности и цели да осигури за децата и учениците подходяща

физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им.

Съгласно чл.174, ал.1 от ЗПУО, институциите в системата на предучилищното и училищното образование осигуряват подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, съвместно с държавните и местни органи и структури и доставчиците на социални услуги. Подкрепата за личностно развитие се осигурява на всички деца и ученици в съответствие с индивидуалните им потребности и има за цел да осигури за децата и учениците подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им.

Според ЗПУО и Наредбата за приобщаващото образование се определят два вида подкрепа за личностно развитие – обща и допълнителна.

Дейности от общата и допълнителна подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 на ЗПУО, с които не всички училища могат самостоятелно да се справят и изискват общинско координиране са:

Обща подкрепа за личностно развитие	Допълнителна подкрепа за личностно развитие
<p>Насочена е към развитието на потенциала на всяко дете и ученик.</p>	<p>Насочена е към деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявиени дарби, с хронични заболявания, след извършване на оценка на потребностите.</p>
<p>Включва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. екипна работа между учителите и други педагогически специалисти; 2. допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО; 3. допълнителни модули за деца, които не владеят български език (за детските градини); 4. допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове; 5. консултации по учебни предмети; 6. кариерно ориентиране на учениците; 7. занимания по интереси; 8. библиотечно-информационно обслужване; 9. грижа за здравето; 10. осигуряване на общежитие; 11. поощряване с морални и материални награди; 12. дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение; 	<p>Включва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. работа с дете и ученик по конкретен случай; 2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна, на комуникативните нарушения и при физически увреждания; 3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти; 4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за ученици със сензорни увреждания; 5. ресурсно подпомагане за ученици със специални образователни потребности. <p>*Допълнителната подкрепа е:</p> <ul style="list-style-type: none"> - краткосрочна (минимум 1 учебна година,

<p>13. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;</p> <p>14. логопедична работа.</p>	<p>максимум до края на етап на обучение)</p> <p>- дългосрочна – повече от един етап или степен на обучение или за целия период на обучение.</p>
---	---

За основополагащ принцип в *ЗПУО* се счита осъществяването на подкрепата за детето и ученика да се извърши на ниво най-близо до мястото, където живее и учи.

Общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие се осигуряват предимно в детските градини, училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие, а в определени случаите – в домашни или болнични условия.

2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ГОТОВНОСТТА НА ОБЩИНИТЕ И НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ

В изложения анализ са разгледани ключовите фактори и елементи от предоставянето на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците. Направени са изводи, във връзка с основната насока за бъдещи действия, като са открити силните и слаби страни на настоящото състояние.

2.1. Състояние на областната мрежа от образователни институции за учебната 2020/2021 г.

Към момента на изготвяне на стратегията, на територията на област Хасково, съществуват следните образователни институции:

Община	Детски градини	Училища	Други институции
Хасково			ОП „Младежки център“
			Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО)-Хасково
			Център за подкрепа за личностно развитие – ОУО и център за кариерно ориентиране
			ЦСОП „Д-р П. Берон“ – гр. Хасково
			Превантивно-информационен център по наркотични вещества – ПИЦНО
			Дневен център за деца и възрастни с

Областна стратегия за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците
 област Хасково (2021 – 2022 г.)

			увреждания „Марина“ гр. Хасково
Димитровград	7	13	Народна астрономическа обсерватория и Планетариум „Джордано Бруно“
			ОП „Детски и младежки център“
			Център за обществена подкрепа
			Дневен център за деца с увреждания
			Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания „Дъга“
			Център за ранна интервенция на уврежданията
Харманли	3	9	Център за обществена подкрепа /ЦОП/ гр. Харманли
			Център за настаняване от семеен тип за деца с увреждания /ЦНСТДУ/ гр. Харманли
			Център за специална образователна подкрепа „П.Р. Славейков“ /ЦСОП/ гр. Харманли
Тополовград	1	5	Няма център за подкрепа на личностното развитие
Свиленград	5	6	Център за специална образователна подкрепа „Стефан Василев“ /ЦСОП/
			Дневен център за деца с тежки множествени увреждания „Надежда“ /ДЦДТМУ/
			Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания /ЦНСТ/
Любимец	1	4	Няма център за подкрепа на личностното развитие
Ивайловград	2	4	Няма център за подкрепа на личностното развитие
Минерални бани	1	2	Няма център за подкрепа на личностното развитие
Стамболово	1	4	Център за обществена подкрепа

Маджарово	1	1	Няма център за подкрепа на личностното развитие
Симеоновград	2	3	Няма център за подкрепа на личностното развитие
ОБЩО:	36	77	19

Извод: На територията на област Хасково функционират общо 77 училища и 36 детски градини. Другите институции, ангажирани с личностното развитие на деца и ученици са общо 19 на брой.

2.2. Други институции и доставчици на социални услуги в общините

ОБЩИНА ХАСКОВО

Превантивно-информационен център по наркотични вещества - гр.Хасково

Центърът осъществява универсална превенция на употребата на наркотични вещества, визирайки активна и целенасочена работа с ученици от училищата на територията на община Хасково. Основна цел в дейността на ПИЦНВ:

- Ограничаване на употребата и злоупотребата с наркотични вещества сред младите хора, чрез позитивната превенция, основаваща се върху засилване на защитните фактори, откриване на потенциала на личността и развиване на житейски умения у децата и младежите, както и откриване и подпомагане на резервите и потенциала на семейната и училищна среда.
- Използване на подходящи и иновативни форми и методи за информиране за опасностите от употребата на дрога, за развиване на личностни и социални умения на подрастващите, за формиране на нагласи за здравословен начин на живот, чрез предлагане на позитивни алтернативи на рисковото поведение.
- Повишаване на информираността на населението, свързана с проблемите на наркоманиите и промяна в обществените нагласи по отношение на наркозависимостите.
- Обединяване на институциите в борбата с наркоманиите и търсене на коалиции за работа по превенция.

„Общностен център за подкрепа на деца и родители“, гр. Хасково по Проект „Шанс за нашите деца“

Работата на екипа на „Общностен център за подкрепа на деца и родители“, гр. Хасково по Проект „Шанс за нашите деца“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ стартира на 01.09.2016г.

Общностен център за подкрепа на деца и родители гр. Хасково предоставя следните услуги:

- ранна интервенция на уврежданията;
- семейно консултиране и подкрепа;
- формиране и развитие на родителски умения;
- здравна консултация и превенция на здравето;
- индивидуална педагогическа подкрепа на деца с увреждания.

Екипът в услугата „Ранна интервенция на уврежданията“ се състои от един социален работник, един медиатор, рехабилитатор, психолог, педиатър, логопед. Услугата „Индивидуална педагогическа подкрепа на деца с увреждания“ се предоставя от специален педагог. В услугата „Здравна консултация“ са включени педиатър, медиатор, медицинска сестра и стоматолог. В услугата „Семейно консултиране и подкрепа и развитие и формиране на родителски умения“ са включени двама социални работници, двама медиатори, педиатър, медицинска сестра, акушерка, гинеколог, юрист, психолог.

Първите две услуги са насочени към деца с увреждания до 7 годишна възраст и техните семейства. Специалистите от центъра провеждат индивидуални сесии с децата по график. Здравната консултация е отворена и достъпна за всяко семейство с деца до 7 години. Последната услуга е насочена, не само към семействата с деца до 7 годишна възраст, но и към бъдещи родители.

След появата на първите потребители се състави график за ползване на услугите и консултации от различните специалисти. Достъпът до услугите е отворен и достъпен за всички родители с деца от 0 до 7 години, потърсили помощ и подкрепа. Проведените консултации се отчитат с формуляр „Консултация със специалист“ и „Карта за участие“.

В случаите, при които детето и семейството се нуждаят от дългосрочна работа със специалист, се сключва договор за предоставяне на услугата и се изготвя досие, съобразно методиката на конкретната услуга. На ежедневни срещи между специалистите се обсъждат конкретните случаи и е взето решение, с кое дете да се работи дългосрочно и с кое са достатъчни само една или няколко консултации със специалист.

Екипът от услугата семейно консултиране и подкрепа провежда изнесени групови консултации за бъдещи майки в АГО гр. Хасково. Груповите консултации ще се провеждат от акушерка и медицинска сестра.

Целият екип на Общностния център е ангажиран с намирането и разработването на различни материали за превенция и интервенция на проблемите в ранното детско развитие, които се разпространяват из града.

Услугите на Общностен център за подкрепа на деца и родители са насочени към децата с увреждания, с проблеми в развитието или проблеми с поведението, и към техните родители. Центърът разполага с напълно оборудвана материална база за консултантска дейност, рехабилитация и работа с деца в риск до 7 годишна възраст. Услугите на центъра са напълно безплатни.

Център за обществена подкрепа – гр.Хасково

Центърът за обществена подкрепа се намира в сградата на Малък бизнес център II /старата баня/, на втория етаж. Разполага с кабинети на психолози, социални работници, стаи за консултации, като предстои ремонт и обзавеждане на кабинет за консултации на логопед. Специалистите, които работят в ЦОП са социални работници – 3 бр., психолози - 3 бр. и един педагог. Финансирането на ЦОП е държавно делегирана дейност. Направленията за работа в ЦОП се получават предимно от Отдел „Закрила на детето”. Може да се насочват случаи от различни институции, с които ЦОП има сключени споразумения – МКБППМН, училища. Има случаи и на самозаявили се родители/настойници, предимно за логопедична терапия.

Център за обществена подкрепа е комплекс от социални услуги, предназначен за деца и семейства с цел предотвратяване на изоставянето на децата и настаняването им специализирани институции, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване, обучение и подкрепа на приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми и прояви.

Основна цел на Център за обществена подкрепа е да подобри качеството на живот на децата в семейната и социална среда, като предостави качествени социални услуги, които да отговарят на потребностите и да са достъпни за всяко дете в риск и неговото семейство.

Центърът предлага и услуги в общността по благосъстояние и закрила на децата, в община Хасково. Предлагат се форми на грижа на деца в риск като се осигурява възможност да растат в семейна или близка до семейната среда.

Два центъра за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания /ЦНСТДМУ/- Хасково

Услугите Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания гр. Хасково – 2 броя се разкрити съгласно Заповед № РД01-400/17.02.2015 г. и Заповед № РД01-401/17.02.2015 г. на Изпълнителния директор на Агенция за социално подпомагане. Услугите се разкрити на базата на оценка на специфичните характеристики на децата и младежите в общността и потребностите от социални услуги на потребителите.

В ЦНСТДМУ гр. Хасково се настаняват смесено деца от 7 г. до 18 г. и младежи от 18 г. до 29 г. с увреждания, за които са изчерпани възможностите за връщане в семейството или е необходимо да бъдат подкрепяни, за да водят самостоятелен начин на живот, доколкото това е възможно.

Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания /ЦНСТДМУ/ е социална услуга от резидентен тип, която предоставя жизнена среда за пълноценно израстване и развитие на деца и младежи, за които към момента на настаняването не е възможно да бъдат отглеждани в биологичното им семейство, в семейството на близки или роднини или в приемно семейство.

В Центровете се създава среда близка до семейната, при която децата/младежите получават необходимата им индивидуална грижа, подкрепа за личностно развитие и изграждане на умения за самостоятелен и независим живот. Организирането на живота и дейностите в тях са насочени към създаване на условия и възможности за децата и младежите да участват равнопоставено в живота на местната общност. И двата центъра са адаптирани за деца/младежи с увреждания, асансьор и рампа за колички. Капацитетът на всеки един от центровете е за 14 деца и младежи с увреждания.

Персоналът на ЦНСТДМУ се състои от 29 служителя, както следва:

1. Управител – един за двата центъра;
2. Възпитатели – 2 бр.;
3. Социален работник – 1 бр.;
4. Детегледачки – 9 бр.;
5. Медицинска сестра – 1 бр.;
6. Работник – поддръжка/шофьор – един за двата центъра;
7. Психолог – един за двата центъра;

Управителят ръководи, планира, организира и координира, разпределя процеса на предоставянето на социалната услуга в двата центъра. Отговорността на управителя и вземането на решения в рамките на предоставените му компетенции е изцяло негова или в негово отсъствие, отговорността пада изцяло на заместващия го служител. Управителят на социалната услуга носи пълната отговорност за всичко случващо се в повереното му заведение, като има право да търси отговорност на служителите при констатирано неизпълнение на служебните задължения или при съмнение за злоупотреби със служебно положение. Води присъствената форма на служителите, както и регистрите на потребителите.

Отговорности, свързани с организацията на работа на възпитателите в центъра:

- отговаря за качествено провеждане на възпитателната работа;
- носи отговорност за спазване на вътрешния ред в центъра;
- отговаря за осигуряване на необходимите условия за учебна дейност и отдих на децата;
- отговаря за опазване живота и здравето на децата, съгласно разработените вътрешни процедури, ЗЗД, правилника за прилагането му, ЗСП и правилника за предоставянето му, както и други нормативни актове и поднормативни актове, свързани с предоставянето на услугата;
- възпитателят носи отговорност за получените канцеларски материали, приема ги от доставчика, съхранява ги, отговаря за правилното им разходване. В края на всеки месец изготвя справка до управителя за разходваните канцеларски и учебни материали, налични такива и необходими заявки за следващ месец;
- възпитателят в началото на всеки месец представя на управителя изготвен график със задачите и дейностите по работни дни спрямо работния график, като посочва началния и крайния час на работата си, която ще извърши през текущия месец за всяко едно от настанените деца/младежи, а в края на месеца изготвя педагогическа оценка за извършената работа. Заемащият длъжността възпитател взема самостоятелни решения в рамките на предоставените му компетенции при изпълнение на служебните си задължения.

Отговорности, свързани с организацията на работа на социалните работници в центъра:

- отговаря за изправността на всички досиета на потребителите;

- носи отговорност за спазването на безопасни и здравословни условия на труд;
- носи отговорност за физическото, умственото, нравственото и социално развитие на децата и младежите;
- организира цялостната си дейност съобразно всички нормативни и поднормативни актове, процедури, регламентиращи дейността на социалната услуга;
- съхранява и архивира всички досиета на децата и младежите, при спазване на всички изисквания за поверителност;
- социалният работник в началото на всеки месец представя на управителя изготвен график със задачите и дейностите по работни дни, като посочва началния и крайния час на работата си, която ще извърши през текущия месец свързана с всяко едно от настанените деца/младежи, а в края на месеца изготвя оценка за извършената работа.

Отговорности, свързани с организацията на работа на медицинските сестри в центъра:

- отговаря за опазване на живота и здравето на децата и младежите в цнст
- съблюдава за правилният прием на назначените лекарствени средства от личния лекар и специалисти на децата и младежите, като лично зарежда от аптеката лекарствените средства;
- в рамките на работното си време, при необходимост придружава децата и младежите до личен лекар, специалист и дентален лекар;
- стриктно контролира детегледачките за спазване на графика им, като отразява резултатите от контрола в хигиенния журнал;
- приема хигиенно-миещите препарати от фирмата-доставчик, контролира разходването им и ги разпределя на детегледачките;
- изготвя справка до управителя в началото на всеки месец за изразходваните, наличните и необходимите хигиенно-миещи препарати, превързочни средства и памперси.

Целият екип на ЦНСТДМУ е длъжен да се съобразява и да опазва живота и здравето на децата и младежите, всичко свързано с тяхната и на семействата им история, да спазва принципа на конфиденциалност, да изпълнява съвестно поставените задачи и да умее да носи служебна отговорност. Всички служители са запознати с Етичния кодекс за работа с деца.

Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания гр. Хасково

Услугата ЦНСТДБУ е разкрита и стартира от 01.01.2018 г. със Заповед № РД01-1671/30.11.2017 г. на ИД на АСП.

В ЦНСТДБУ гр. Хасково се настаняват деца от 7г. до 18г., за които са изчерпани възможностите за връщане в семейството или е необходимо да бъдат подкрепяни, за да водят самостоятелен начин на живот, доколкото това е възможно.

Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания /ЦНСТДБУ/ е социална услуга от резидентен тип, която предоставя жизнена среда за пълноценно израстване и развитие на деца, за които към момента на настаняването не е възможно да бъдат отглеждани в биологичното им семейство, в семейството на близки или роднини или в приемно семейство.

В ЦНСТДБУ се осигуряват подходящи условия за отглеждането и правилното развитие на всяко дете, изразяващи се в: безопасна жилищна среда, добри битови условия, добър психоклимат, лично пространство, здравословна храна и надзор от възрастен.

Капацитетът на услугата е 10 деца.

Персоналът на ЦНСТДБУ се състои от следните специалисти и помощен персонал: управител, социален работник, възпитател и детегледачи.

Дневен център за деца и младежи с увреждания „Марина“ гр. Хасково

Услугата ДЦДМУ „Марина“ е разкрита през 2003г. и предоставя социални услуги като делегирана от държавата дейност от месец октомври 2004 г. със Заповед №РД01-0160/26.01.2019 г. на ИД на АСП в сила от 01.03.2019г. капацитета е 42 потребителя.

В услугата се предоставят следните дейности за подкрепа на деца и младежи с увреждания:

- ДЦДМУ “Марина” осъществява комплексна корекционно-възпитателна работа, рехабилитация, трудотерапия, здравни грижи и социализация на деца от 3 до 18 год. и младежи с умствени и физически увреждания по програми, утвърдени от МТСП.
- ДЦДМУ “Марина” функционира при дневен медико-педагогически режим, с петдневна работна седмица.
- ДЦДМУ “Марина” предоставя дневна грижа и почасови услуги от понеделник до петък.
- В Дневния център с предимство се предоставят услуги на деца и младежи от община Хасково.
- ДЦДМУ “Марина” има за своя основна цел да подготви децата и младежите за оптимално възможното им вграждане в обществото, съобразно техните психо-

физически характеристики. Придобиване и развитие на полезни навици и умения, интегриране в системата на масовите училища и детски градини. Възпитателната, корекционно-компенсаторната, трудотерапевтичната, рехабилитационната, лечебно-профилактичната и социалната дейности се осъществяват от специалисти - педагози, трудотерапевти, рехабилитатор, социален работник и медицинска сестра.

Услугите се предоставят от следните специалисти и помощен персонал: управител, социален работник, педагози, психолог, трудотерапевт, рехабилитатор, медицинска сестра, хигиенисти, детегледачи, шофьор, поддръжка и ЗАТС.

ОБЩИНА ДИМИТРОВГРАД

Център за обществена подкрепа гр.Димитровград

Услугата е с капацитет 70 места, обслужвайки деца в риск и техните семейства. Основните цели и принципи на работа са гаранитаране на интереса на детето, подпомагане на детето за вписване в социалната среда, предоставяне на възможност за пълноценно развитие потенциала на децата, информиране и насочване към други социални услуги в общността, предоставяне на услуги, подкрепящи семействата на деца в риск, повишаване на родителския капацитет, насърчаване на отговорното родителстване. Дейностите на центъра са насочени към следните целеви групи: деца с отклоняващо се поведение – с противообществени прояви, деца страдащи от зависимост към упойващи вещества, деца жертви на насилие, деца под полицейска закрила, деца напускащи институции, деца в риск от отпадане.

Дневен център за деца с увреждания гр.Димитровград

Центърът предоставя услуги в общността, гарантиращи комплекс от цялостно социално обслужване на потребителите през деня, свързано с дейности по предоставяне на храна и транспорт, задоволяване на ежедневните здравни, образователни и рехабилитационни потребности, логопедични занятия, психологична помощ, корекционно-възпитателни дейности и социализация. Осигурява включваща, приемаща и стимулираща развитието, на децата, среда. Дейностите обхващат следните направления: обучение според възможностите на потребителите за придобиване на знания и умения в различните сфери на обучението, придобиване на хигиенни и трудови умения, логопедична терапия, спортни дейности, ерго и монтесори терапия, арттерапия, психологична помощ, рехабилитация, работа със семейството. Целева група – деца с увреждания от 3 – 18 години, а ако учат до 20 г. Капацитетът на центъра е 30 места.

Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания „ДЪГА“ гр.Димитровград

Социална услуга от резидентен тип, предоставяща комплекс от социални услуги, среда близка до семейната и осигуряваща на деца и младежи, обучение за придобиване на

умения за самостоятелно справяне с дейности от ежедневиия живот, образователни занимания, медицинско обслужване и социализиращи дейности. Осигурено е участието им в образователния процес като се обучават се по индивидуални образователни програми. Използват се услугите на Дневен център, за деца с увреждания, с които работят психолог, логопед, специален педагог и рехабилитатор. Капацитетът на услугата е за 14 потребители.

Център за ранна интервенция на уврежданията гр.Димитровград

Деятелността на центъра включва: посещения на кинезитерапевт в отделението за новородени в болницата, посещения в центъра за ранна интервенция на уврежданията, консултиране на родителите по проблеми възникващи при ежедневиата грижа за детето. Осъществяват се редовни посещения на мобилен екип в домовете на семействата, с цел мониторинг на грижите за децата и осигуряване на подкрепа за формиране и подобряване на уменията за грижа за децата с увреждания. Целевата група е деца с увреждания от 0 – 7 години. Капацитетът на центъра е 15 места.

ОБЩИНА ИВАЙЛОВГРАД

Дневен център за деца с увреждания гр. Ивайловград

Капацитетът на центъра е 22 места и се посещава от деца на възраст 3 – 18 години, а ако учат до 20 години, с различна степен на увреждания. Центърът разполага с кабинети за рехабилитация, психомоторика и логопедичен кабинет. Дейностите обхващат следните направления: обучение според възможностите на потребители за придобиване на знания и умения в различните сфери на обучението, придобиване на хигиенни и трудови умения, логопедична терапия, спортни дейности, ерго и монтесори терапия, арттерапия, психологична помощ, рехабилитация, работа със семейството.

ОБЩИНА ХАРМАНЛИ

Център за обществена подкрепа - гр.Харманли

В центърът се предоставя комплекс от социални услуги на деца и семейства в риск за предотвратяване от изоставяне и настаняването им в специализирани институции, превенция на насилието и отпадането от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване и подкрепа на приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми. Основни дейности на центъра са психологическо консултиране, говорна терапия, професионално ориентиране, информиране и обучение, групова работа и работа на терен. Кадровият

състав се състои от психолози, социален работник и логопед. Капацитетът на центъра е 30 места.

Център за настаняване от семеен тип за деца с увреждания гр.Харманли

Функционира като държавно делегирана дейност с основна цел – осигуряване на качество на живот, гарантиращо добро физическо, емоционално, познавателно развитие и социално включване в естествена среда. Капацитетът е 14 места. Децата ползват и съпътстващи услуги в общността – услугите на ЦОП /психологическо консултиране и работа с логопед/.

Център за почасово предоставяне на социални услуги гр.Харманли

Осъществен е по проект „Социални услуги за жителите на община Харманли“ по оперативна програма „Развитие на човешки ресурси“. Центърът осигурява достъп до социална и психологическа подкрепа на 102 потребителя, в това число 22 деца с увреждания.

ОБЩИНА СВИЛЕНГРАД

Дневен център за деца с увреждания „Надежда“ гр.Свиленград

Капацитетът на центъра е 20 места и се посещава от деца и младежи на възраст от 3 – 18 години, а ако учат – до 20 години, с различна степен на увреждания. Центърът разполага с кабинети за рехабилитация, психомоторика и логопедичен кабинет.

Център за настаняване от семеен тип за деца/ младежи без увреждания гр. Свиленград

Със Заповед № РД01-1795 от 17.12.2015 г. на Изпълнителния директор на Агенция за социално подпомагане е разрешено откриването на социалната услуга от резидентен тип с капацитет 10 места, считано от 01.01.2016 г. Центърът предоставя комплекс от социални услуги, гарантиращи обучение, задоволяване на ежедневните и здравни потребности, потребностите от организация на свободното време, личните контакти, среда, близка до семейната с целева група деца, лишени от родителска грижа от 3 до 18 г., а ако учат до 20 г. без увреждания.

ОБЩИНА СТАМБОЛОВО

Център за обществена подкрепа - с.Стамболово

Капацитетът на ЦОП е 20 места и в услугата са включени всички дейности и форми на подпомагане, които се предлагат на децата и учениците за да бъдат приобщени

и социализирани. Осъществяват се групови мероприятия. Основни дейности на центъра са: подкрепа за повишаване мотивацията и положителната нагласа към училището и учебния процес, превенция на рисковото поведение на децата, ученици от училищата и провеждане на занимания по интереси, превенция на риск от отпадане от училище, превенция на насилието, превенция на деца с рисково поведение, доброволческа дейност, групови мероприятия, работи и дейности извън учебния процес, работа с детски градини.

ОБЩИНА СИМЕОНОВГРАД

Център за обществена подкрепа – гр. Симеоновград

Със Заповед № РД01-579 от 20.05.2016 г. на ИД на АСП е разрешено откриването на СУ с капацитет 30 места, считано от 01.06.2016 г. В услугата са включени всички дейности и форми на подпомагане, които се предлагат на децата и учениците за да бъдат приобщени и социализирани. Осъществяват се групови мероприятия. Основни дейности на центъра са: подкрепа за повишаване мотивацията и положителната нагласа към училището и учебния процес, превенция на рисковото поведение на децата и учениците от училищата, и провеждане на занимания по интереси, превенция на риск от отпадане от училище, превенция на насилието, превенция на деца с рисково поведение, доброволческа дейност, групови мероприятия, работи и дейности извън учебния процес, работа с детски градини.

*Извод: Посочените институции за социални услуги извършват дейности, близки до посочените в чл.49, ал.1, т.3, 5 и 6 от ЗПУО – превантивна, диагностична, рехабилитационна, корекционна и ресоциализираща работа с деца и ученици, педагогическа и психологическа подкрепа, прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на децата и учениците с увреждания. В тези общински институции работят специалисти, които могат да са полезни за предлагането на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини, както и да компенсират недостига на специалисти в училищата и детските градини. Опитът на общините от управлението на тези институции е полезен при вземането на решение за разкриване на нови структури по ЗПУО или за възлагане на ресурсното подпомагане на деца и ученици със СОП на лицензирани доставчици на социални услуги.

2.3. Състав и особености на групата на децата и ученици със специални образователни потребности

Данните в този раздел са според Националната електронна информационна система за предучилищното и училищно образование (НЕИСПУО) или предоставени от училищата и детските градини.

Разпределението по общини на децата и учениците със СОП е показано в таблицата по данни към 30.01.2020 г.:

Община	бр. училища	бр. ученици	от тях: със СОП	% ученици със СОП от общия брой	бр. детски градини	бр. деца	от тях: със СОП	% деца със СОП	общо деца и ученици със СОП
Хасково	27	10467	224	2,14	12	2958	56	1,89	280
Димитровград	13	3502	132	3,77	7	1247	24	1,92	156
Харманли	9	2390	89	3,72	3	582	7	1,20	96
Свиленград	6	2178	84	3,86	6	721	11	1,53	95
Любимец	4	489	18	3,68	1	257	2	0,78	20
Тополовград	5	813	48	5,90	2	202	1	0,50	49
Симеоновград	3	830	16	1,93	2	207	2	0,97	18
Ивайловград	4	445	13	2,92	2	114	1	0,88	14
Минерални бани	2	339	10	2,95	1	122	2	1,64	12
Стамболово	4	484	14	2,89	4	116	3	2,59	17
Маджарово	1	188	0	0,00	1	30	0	0,00	0
ОБЩО	78	22125	648	2,93	41	6556	109	1,66	757

*Извод: Общият брой ученици за учебната 2019-2020г. в област Хасково е 22125, от които 648 са със СОП. Най-голям брой ученици и деца със СОП са в Община Хасково, следвани от общините Димитровград, Харманли и Свиленград. Най-малък брой деца и ученици със СОП има в общините Ивайловград и Минерални бани. Най-голям процент на съотношение ученици/ученици със СОП се наблюдава в община Тополовград, а за детските градини в община Стамболово. В община Маджарово няма регистрирани деца и ученици със СОП, което не предполага липсата на ангажимент на образователните институции към разнообразните форми и подходи от обща подкрепа за личностно развитие, отчитайки малкия брой деца и ученици.

На територията на областта функционираха три помощни училища-интернат, осъществяващи допълнителна подкрепа на деца и ученици със СОП, с множество увреждания и интелектуална недостатъчност в тежка степен, които през учебната 2017/2018 са преобразувани в центрове за специална образователна подкрепа в ЦСОП, както следва: ЦСОП „Д-р Петър Берон“ – гр. Хасково, ЦСОП „Стефан Василев“ – гр.Свиленград, ЦСОП „П.Р.Славейков“ – гр. Харманли(обучението е целодневно, в изнесени паралелки). Тези институции обслужват голям процент деца и ученици с тежки диагнози, разпределени в трите града на областта.

Училищата с най-голям потенциал да се справят с децентрализираната самостоятелна грижа за учениците със СОП са представени в таблицата по общ брой ученици за учебната 2019 – 2020 г., към март 2020 г.:

№	Училище/ детска градина	Населено място	Община	Общ бр. ученици за 2019/2020 г.	Бр. ученици със СОП	% със СОП
1	ОУ „Васил Левски“	Димитровград	Димитровград	129	12	9,30
2	ОУ „Алеко Константинов“	Димитровград	Димитровград	696	29	4,17
3	ОУ „Пенчо Славейков“	Димитровград	Димитровград	687	18	2,62
4	СУ „Любен Каравелов“	Димитровград	Димитровград	639	18	2,82
5	СУ „Васил Левски“	Хасково	Хасково	703	21	2,99
6	ОУ „Христо Смирненски“	Хасково	Хасково	828	16	1,93
7	ОУ „Климент Охридски“	Хасково	Хасково	621	11	1,77
8	СУ „Пасий Хилендарски“	Хасково	Хасково	606	34	5,61
9	ОУ „Иван Вазов“	Харманли	Харманли	457	24	5,25
10	СУ „Неофит Рилски“	Харманли	Харманли	722	16	2,22
11	СУ „Д-р Петър Берон“	Свиленград	Свиленград	854	50	5,85
12	СУ „Желязко Терпешев“	Любимец	Любимец	489	18	3,68
13	СУ „Д-р Петър Берон“	Тополовград	Тополовград	480	20	4,17
	ОБЩО:			7911	287	3,63

*Извод: Повечето училища, притежаващи най-голям потенциал да се справят с децентрализираната самостоятелна грижа за учениците със СОП, се намират на територията на общините Хасково и Димитровград, следвани от общините Харманли, Свиленград, Любимец и Тополовград.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ВЪЗРАСТ на децата и учениците със СОП е както следва:

ОБЩ БРОЙ ДЕТСКИ ГРАДИНИ	БРОЙ ДЕЦА СЪС СОП		
	3-4 годишни	5-6 годишни	ОБЩО:

ОБЩИНА ХАСКОВО			
12	20	36	56
ОБЩИНА ДИМИТРОВГРАД			
7	7	17	24
ОБЩИНА МИНЕРАЛНИ БАНИ			
1	1	1	2
ОБЩИНА ЛЮБИМЕЦ			
1	1	1	2
ОБЩИНА СВИЛЕНГРАД			
6	0	11	11
ОБЩИНА ХАРМАНЛИ			
3	4	3	7
ОБЩИНА ТОПОЛОВГРАД			
2	0	1	1
ОБЩИНА МАДЖАРОВО			
1	0	0	0
ОБЩИНА ИВАЙЛОВГРАД			
2	0	1	1
ОБЩИНА СИМЕОНОВГРАД			
2	0	2	2
ОБЩИНА СТАМБОЛОВО			
4	1	2	3

*Извод: Групата деца и ученици със специални образователни потребности, които се нуждаят от допълнителна подкрепа за личностно развитие, е много разнообразна по своя състав и особености в отделните училища, детски градини и общини. Това изисква много конкретен подход при планиране на необходимите ресурси и нагласяне на институционалните практики към индивидуализирана грижа, както и гъвкави решения на място и в сътрудничество с другите институции.

2.4. Обезпеченост на образователната система със специалисти.

Голям брой от педагогическите кадри притежават висше образование на образователно-квалификационна степен "бакалавър" или "магистър" по специалността

"специална педагогика" или по друга специалност с професионална квалификация "учител" и допълнителна квалификация по специална педагогика. Същото се отнася и за педагогическите кадри, притежаващи образователна-квалификационна степен "професионален бакалавър" по специалността "специална педагогика" или по друга специалност с професионална квалификация "учител" и допълнителна квалификация по специална педагогика. Съществуват и педагогически кадри, притежаващи висше образование на образователна-квалификационна степен "бакалавър" или "магистър" с професионална квалификация "учител".

ДЕТСКИ ГРАДИНИ	Брой персонал		
	Педагогически специалисти		Непедагогически специалисти
	Учители	Други (по чл. 211, ал.2 от ЗПУО)	
ОБЩИНА ХАСКОВО			
ОБЩО:	241	0	236.5
ОБЩИНА ИВАЙЛОВГРАД			
ОБЩО:	12	0	13.8
ОБЩИНА МАДЖАРОВО			
ОБЩО:	2	0	4
ОБЩИНА ТОПОЛОВГРАД			
ОБЩО:	22	1	0
ОБЩИНА ХАРМАНЛИ			
ОБЩО:	50	1	59.75
ОБЩИНА СВИЛЕНГРАД			
ОБЩО:	60	2	54.5
ОБЩИНА ЛЮБИМЕЦ			
ОБЩО:	20	0	29
ОБЩИНА МИНЕРАЛНИ БАНИ			
ОБЩО:	17	0	18
ОБЩИНА ДИМИТРОВГРАД			

Областна стратегия за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците

област Хасково (2021 – 2022 г.)

ОБЩО:	124	5	130,5
ОБЩИНА СИМЕОНОВГРАД			
ОБЩО:	16	0	24
ОБЩИНА СТАМБОЛОВО			
ОБЩО:	11	0	18,2

УЧИЛИЩА	Брой персонал						
	Педагогически специалисти			Непедагогически специалисти		Общо	
	Учители	Заети щатове	Други (по чл. 211, ал. 2 от ЗПУО)	Персонал	Заети щатове	Персонал	Заети щатове
ОБЩИНА ХАСКОВО							
ОБЩО:	955.75	0	23.27	279.025	0	1219.545	0
ОБЩИНА ДИМИТРОВГРАД							
ОБЩО:	394	391	23.5	110.1	109.1	503.1	500.1
ОБЩИНА МИНЕРАЛНИ БАНИ							
ОБЩО:	40	40	0	15	15	55	55
ОБЩИНА ЛЮБИМЕЦ							
ОБЩО:	82	82	0	34	35	116	117
ОБЩИНА СВИЛЕНГРАД							
ОБЩО:	183	187.5	7	65.5	65.5	255.5	255
ОБЩИНА ХАРМАНЛИ							
ОБЩО:	225	223	6	65.5	65.5	288.5	286.5
ОБЩИНА ТОПОЛОВГРАД							
ОБЩО:	82.3	82.3	0	28.5	28.5	110.8	110.8

ОБЩИНА МАДЖАРОВО							
ОБЩО:	20	19	0	9	9	29	29
ОБЩИНА ИВАЙЛОВГРАД							
ОБЩО:	62	62	3	25.9	25.9	89.2	86.7
ОБЩИНА СИМЕОНОВГРАД							
ОБЩО:	75	76	0	28,5	29	105	105
ОБЩИНА СТАМБОЛОВО							
ОБЩО:	58,5	41	7,5	13,5	0	77	0

Професионалната подготовка на работещите специалисти е на високо ниво, изградено чрез включване на специалистите в специализирани обучения и квалификационни курсове.

На областно ниво квалификационни форми за широк кръг педагогически специалисти се организират от РУО-Хасково и РЦПППО-Хасково. Училищата и детските градини са получили методическа подкрепа от ресурсни учители, психолози и логопеди от РЦПППО- Хасково.

В сградата на РЦПППО – Хасково се провеждат обучения, кръгли маси, дискусии и презентации за учителите от общообразователните училища в областта на тема:

- „Хиперактивност и дефицит на вниманието при деца със специални образователни потребности”;
- „Дефицити в психичните процеси при деца със СОП”;
- „Комуникативни нарушения при деца в начална училищна възраст със СОП”;
- „Зрителни нарушения при деца и ученици със специални образователни потребности”;
- „ Иновационни методи и нови технически средства при работа с деца със слухови нарушения”;
- „Ранни симптоми и начини на разпознаване на деца от аутистичния спектър”;
- „Видове двигателни нарушения и преодоляване на затрудненията, произтичащи от тях в училище”;
- „Модерни подходи при работа с деца със СОП-арттерапия, музикотерапия, приказкотерапия, ароматерапия и др.”.

Мобилни екипи по заявка - Организиране на мобилни екипи от специалисти от РЦПППО – Хасково за обучения по заявка на колективите на общообразователните училища и детски градини

*Извод: Броят на назначените в училищата и детските градини педагогически съветници, логопеди и психолози не е достатъчен. Това означава, че функциите на тези специалисти се изпълняват от други членове на педагогическите колективи, без да имат подготовка и време за това. Все още не е достатъчен обхватът и задълбочеността на квалификацията на учителите в училищата и детските градини и няма критична маса на промяна в нагласите на учителите да припознават като свое професионално поле работата с деца и ученици със СОП, дори и те да са малка част от учениците, с които работят.

2.5. Материалните условия в институциите по отношение на обучението на ученици със специални образователни потребности.

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Хасково, намиращ се в сградата на ЦСОП „Проф. д-р Петър Берон” гр. Хасково със самостоятелен западен вход на третия етаж с адрес гр.Хасково, ул. „Иглика” №14 ет.3., притежава стълбищен подежник, спечелен по проект, чрез който превръща помещенията на 3-я етаж в достъпно място за децата с физически увреждания и инвалидни колички.

В административната сграда на Регионален център - Хасково са обособени следните кабинети и зали:

- кабинет по монтесори терапия и ерготерапия;
- специализиран кабинет за работа, който се посещава от 25 деца и ученици със специални образователни потребности в извънучебно време, придружавани от родител по определен график, в зависимост от потребностите и възможностите на децата;
- кърт за подпомагане на обучението на децата и учениците с изготвен план за подкрепа: интерактивна дъска, биофидбек, монтесори шкаф, дидактически материали и обучителни пособия /образователни игри, пъзели, детска литература/;
- кърт за деца с нарушено зрение, оборудван с увеличителни лупи, брайлова машина, комплект бели бастуни, компютър с говореща програма, използвани в процеса на работа със зрително затруднени ученици;
- кърт за деца с увреждане на слуха: наличие на fm системи и слухови апарати за изолиране на допълнителните шумове и звукове;
- зала за сензорна терапия;

- кърт за сензорна терапия: водно легло, светещо небе, светлоотразителни снопове, музикално-релаксиращи уредби, уреди за ароматерапия, воден кърт с кула, прожектор с филтър и огледална сфера, електронна картина “морско дъно”;
- забавен детски кърт: стена за катерене, тунел-гъсеница, пластмасова кърщичка, стена-пързел;
- кърт за фина моторика и тактил: сух басейн, тапицирана пързалка, люлка;
- зала за рехабилитация;
- мини фитнес зала: уреди за рехабилитация /пъртека, лежанка, велоелгометри, топки, шведска стена, масажен стол, кушетка за масажи/ стърлба за рехабилитация;
- заседателна зала;
- провеждането на педагогически съвети, обучения, конференции и форуми;
- кърт за съхранение на личните досиета на децата и учениците със специални образователни потребности от област хасково;
- компютърен кърт с компютри и принтери за нуждите на педагогическите специалисти;
- информационен кърт относно административни справки и уточнения;
- работно място на регионалния екип кърм рцпппо;
- административни кабинети;
- стена на новаторството;
- стена на спорта;
- кърт за арттерапия: стативи, бои, платна, гипсови фигурки и други;
- кърт за куклен театър: параван, кукли и декори;
- музикален кърт: музикален стол, музикален камертон, музикален шкаф и музикални инструменти.

Регионален център-Хасково е оборудвал по места в общообразователните училища и детски градини 17 ресурсни кабинети на територията на областта окомплектовани с бюра, секции, чинове, ергономични столове, етажерки, килими, дивани, мултифункционални устройства, велоергометри, фотоапарати, лаптопи и монитор-телевизор, дидактични игри, образователни материали и детски книжки. Обзаведените кабинети са разположени по общини както следва:

Община Хасково: ОУ „Н.Й.Вапцаров“ гр.Хасково, ОУ „СВ.Кирил и Методий“ гр.Хасково, ОУ „Шандор Петърфи“ гр.Хасково, ОУ „Св.Иван Рилски“ гр.Хасково, СУ „Стефан Караджа“ гр.Хасково, ОУ „Св.Кирил и Методий“ с.Конущ, ОУ „Христо Ботев“ с.Войводово

Община Димитровград: ОУ „Алеко Константинов“ гр.Димитровград, ОУ „Васил Левски“ гр.Димитровград, ОБУ „Св.св Кирил и Методий“ гр.Димитровград, ОУ „Пею Яворов“ гр.Димитровград, ОУ „Д.Матевски“ гр.Меричлери, ОУ „Христо Ботев“ с.Крепост, ОУ „Христо Смирненски“ с.Радиево

Община Тополовград: НУ „Св.св.Кирил и Методий“ гр.Тополовград, СУ „Д-р Петър Берон“ гр.Тополовград

Община Любимец: НУ „Захари Стоянов“ гр.Любимец, НУ „Христо Ботев“ гр.Любимец, СУ „Желязко Терпешев“ гр.Любимец

Община Свиленград: ОУ „Иван Вазов“ гр.Свиленград, ОУ „Любен Каравелов“ гр.Свиленград

Община Харманли: НУ „Алеко Константинов“ гр.Харманли, НУ „Отец Паисий“ гр.Харманли, СУ „Неофит Рилски“ гр.Харманли

Състоянието на достъпната архитектурна среда в училищата и детските градини от областта е както следва :

- изградени рампи – в 17 сгради. Те представляват само 10% от посочените учебни корпуси, сгради, общежития и физкултурни салони, използвани от училищата и детските градини в област Хасково;
- изградени асансьорни уредби – в 2 сгради (ЕГ „Проф.д-р Иван Богоров“ гр.Димитровград и ПУИ „Ст. Василев“ гр.Свиленград);
- изградени подемни платформи – в 1 сграда (сградата на Регионален център за подкрепа на приобщаващото образование-Хасково).

****Извод:** Поставено е начало на изграждане на материална база в детските градини и училищата, но тя все още не е достатъчна за качествено обучение на деца и ученици със специални образователни потребности. Сегаешното състояние е резултат, повече от пригаждане на помещения и опити за частично решаване на проблемите, според наличните ограничени финансови ресурси. Архитектурната достъпност е факт за малък брой образователни институции. Необходими са концентрирани целеви средства и планирани действия за привеждането на материалните условия в съответствие с нормативните изисквания.*

2.6. Кариерното ориентиране на учениците.

На територията на област Хасково, училищното образование включва взаимно допълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и

проследяване, с оглед, подпомагане учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

В **област Хасково** всички училища и гимназии работят по европейски и национални програми и проекти на МОН и МЗХ, както следва:

- НП „Ученически олимпиади и състезания“ съгласно Приложение № 2;
- НП „Осигуряване на съвременна образователна среда“ Модул „Подкрепа на целодневното обучение на учениците“ за начален етап;
- Модул „Културните институции като образователна среда“;
- Модул „Осигуряване на съвременна специализирана среда в центровете за специална образователна подкрепа чрез модернизиране на материалната база за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците“;
- НП „Осигуряване на съвременна образователна среда“ Модул „Подобряване на условията за експериментална работа“, Дейност 2 „Подобряване на условията за работа по природни науки в профилираната подготовка“;
- НП „Заедно в грижата за ученика“;
- НП „Успяваме заедно“;
- НП „ИКТ в системата на предучилищно и училищното образование“. Модул „Интерактивни дисплей; Модул „Изграждане/доизграждане на безжични WiFi мрежи в училищата; Модул „Персонални компютри с монитори, преносими компютри и таблети“ Модул „Електронен дневник“ Модул „Интернет свързаност“;
- НП „Заедно за всяко дете“ Модул 1 „Екипи за обхват“;
- НП „Оптимизиране на вътрешната структура на персонала“;
- НП „Създаване на достъпна архитектурна среда и сигурност в училище“ Модул 1 „Създаване на достъпна архитектурна среда“ Модул 2 „Сигурност в училище“;
- НП „Без свободен час“;
- НП „ИТ бизнесът преподава“ Модул 3 „Учители в ИТ фирми“;
- НП „Иновации в действие“;
- Програма на МЗХ – схема на ЕС „Училищен плод“.
- Националната образователна кампания на КНСБ „Моето първо работно място“.
- Проект за предоставяне на средства за подпомагане на ФВС по реда на ПМС №129.
- Проект „Умна класна стая“.

- Проект „Часът на ИВИ И ЕНЧО ” на EVN.
- „Ателие за толерантни и равнопоставени отношения“.
- Проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“;
- Проект „Ученически практики“;
- Проект „Квалификация за професионалното развитие на педагогическите специалисти“;
- Проект „Подкрепа за успех“;
- Проекти за образователна мобилност на гражданите по програмите на „Еразъм +“;
- Проект ОП „Региони в растеж“.

От 2018г. на територията на област Хасково функционира **Център за кариерно ориентиране**, стартирал по проект „Система за кариерно ориентиране“, а през 2018г. преминава към **ЦПЛР – ОУО**. Дейностите се осъществяват от 3 кариерни консултанти. Те провеждат индивидуална и групова работа с ученици от всички степени на училищното образование по въпросите за тяхната професионална ориентация и кариерно развитие. Центърът за кариерно ориентиране разполага със зала за информиране, зала за индивидуално консултиране и зала за групова работа. Областите на дейност са информиране, консултиране, посредничество, организиране и разработване на училищни практики за кариерно ориентиране. Потребители на услугите по кариерно ориентиране са ученици от 1-12 клас, родители, директори на училища, учители и педагогически съветници, други институции, домове, школи и социални центрове, НПО и др. В начален етап дейностите по кариерно ориентиране са насочени към запознаване на учениците със света на труда и различни професии; възпитание в уважение към труда; подкрепа за развитие на личностни и социални умения, за изява на първите мечти и проекти, насочени към бъдещата реализация. Най-ефективните методи са игри, викторини, състезания, комбинирани с беседи, демонстрации, творчески занимания. Много привлекателни за децата са посещенията на различни работни места, гостуване на родители, които разказват за своите професии и др.

Специфични потребности от кариерно ориентиране на учениците:

Специфични потребности от кариерно ориентиране на учениците в **начален етап**:

- Разбиране на мястото на работата в човешкия живот, на необходимостта от труда и на ползата от различните професии;
- Формиране на умения за учене, на ефективно взаимодействие с околните и за организиране на времето.

Специфични потребности от кариерно ориентиране на учениците в **прогимназиален етап**:

- Разбиране на необходимостта от учене за постигане на житейски успех и пълноценна професионална реализация;
- Осъзнаване на собствени силни страни, интереси, потребности и областите за развитие;
- Развитие на социални умения и личностни качества;
- Улесняване процеса на себепознание (интереси, способности, предпочитания);
- Подпомагане информирания и осъзнат образователен избор след VII клас;
- Подкрепа за вземане на решение.

Специфични потребности от кариерно ориентиране на учениците в **гимназиален етап**:

- Определяне на интересите в конкретни професионални области;
- Развиване на ключови умения за управление на кариерното развитие - себепознание, планиране, определяне на цели и вземане на решения;
- Формиране на умения и готовност за вземане на решение;
- Реализиране на личния план за успешен преход от гимназиален етап към пазара на труда или продължаване на образованието;
- Задълбочена информация за актуалното състояние на пазара на труда;
- Формиране на умения за планиране и управление на кариерата.

Специфични потребности от кариерно ориентиране на **застрашените от отпадане** ученици:

- идентифициране на интересите и предпочитанията към професии от Списъка на професиите за професионално образование и обучение на ученици от V-VII клас, които са в риск от преждевременно напускане на образователната система;
- тест за ранно кариерно ориентиране на ученици от V-VI клас, които са в риск от преждевременно напускане на образователната система;
- тест за кариерно ориентиране на ученици от VII клас, които са в риск от преждевременно напускане на образователната система.

Тази дейност има за цел да мотивира и насочва към системата на професионалното образование учениците в риск от отпадане, което от своя страна да допринесе за намаляване броя на преждевременно напусналите образователната система.

Проведени дейности по кариерно ориентиране в община Хасково през 2019 година:

Целевата група, с която работи ЦКО Хасково са ученици от 1 до 12 клас от всички видове училища в областта.

Работи се със специализирани инструменти, информационни и методически материали – психологически въпросници за 7 клас и 11-12 клас, Национален портал за кариерно ориентиране на учениците (структура и съдържание на образователната система, средни и висши училища в България, информационни характеристики на профилите и професиите, които се изучават в средното образование), интерактивни упражнения по кариерно ориентиране за учениците 5-12 клас, тематични филми по кариерно ориентиране, Наръчник на кариерния консултант, Програма за обучение по кариерно ориентиране и др.

През 2019 г. са проведени дейности по кариерно ориентиране с 598 ученици от начален етап на образованието в следните училища:

- ОУ „Христо Смирненски“ - Хасково
- ОУ „Св. Климент Охридски“ - Хасково
- ОУ „Любен Каравелов“ - Хасково
- ОУ „Н. Й. Вапцаров“ - Хасково
- ОУ „Шандор Петъофи“ - Хасково
- ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“- Хасково
- СУ „Васил Левски“ - Хасково
- СУ „Св. Паисий Хилендарски“- Хасково

В начален етап (I-IV клас) дейностите по кариерно ориентиране имат за цел създаване на най-обща представа за професиите и запознаване с техните видими белези и лесно разпознаваеми характеристики. На този етап кариерното ориентиране фокусира вниманието на ученика върху мечтаната професия, а не реалният избор и се включват теми като:

- Признаци за групиране на професиите
- Имената на професиите
- Влакче на професиите
- Познай моята професия
- В семейството на професиите
- Родословно дърво на професиите и др.

Проведени са дейности с 343 ученици от прогимназиален етап (5-6 клас) в следните училища:

- СУ „Васил Левски“ – Хасково
- ОУ „Христо Смирненски“ - Хасково
- ОУ „Св. Климент Охридски“ - Хасково
- ОУ „Любен Каравелов“ - Хасково
- ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – Хасково

Учениците от пети и шести клас придобиват знания за света на труда и умения за избор на образование и професия. Тук са включени теми като ”Какво зная за образователната система в България”, ”Вземам решения стъпка по стъпка”, „Кои образователни алтернативи са подходящи за мен”, ”Какви качества притежавам” и др. Провеждат се и дискусии по тематични филми, които акцентират вниманието на учениците върху житейски истории на известни личности свързани с успех и кариера, анализи на психолози, анкети с ученици и др.

През 2019 година са проведени дейности по кариерно ориентиране с 509 ученици от 7 клас, във връзка с подготовката за избор на образование и/или професия, вземане на информирано решение и правене на осъзнат самостоятелен избор за преход от една към друга образователна степен. Учениците са запознати с утвърдения държавен план-прием за учебната 2019/2020 учебна година за област Хасково и попълват въпросник от Националния портал за кариерно ориентиране на ученици за определяне на интереси, способности и предпочитания.

Дейностите са проведени в следните училища в общината:

- ОУ „Христо Смирненски“ - Хасково
- ОУ „Св. Иван Рилски“ - Хасково
- ОУ „Св. Климент Охридски“ - Хасково
- ОУ „Любен Каравелов“ - Хасково
- ОУ „Н. Й. Вапцаров“ - Хасково
- ОУ „Шандор Петьофи“ - Хасково
- ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ - Хасково
- ОУ „Любен Каравелов“ с. Узунджово
- ОУ „Васил Левски“ с. Книжовник
- ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Малево
- ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Конуш

- ОУ „Христо Ботев“ с. Войводово

През 2019 г. са проведени дейности по кариерно ориентиране с 143 ученици от гимназиален етап на образованието от следните училища в гр. Хасково:

- СУ „Васил Левски“
- СУ „Св. Паисий Хилендарски“
- Спортно училище „Стефан Караджа“
- ПГМЕТ „Стойчо и Кица Марчеви“

Учениците от гимназиален етап се запознават с възможностите за професионална реализация, съобразена с динамиката на пазара на труда или продължаване на образованието във висшите учебни заведения като се акцентира върху формиране на умения за вземане на решения и планиране на кариера. За целта се представят теми като „Кога, къде и с какво искам да работя?“, „Моите силни и слаби страни“, „Моето първо интервю за работа“, „Обяви за работа и документи за кандидатстване“ и др. Учениците попълват въпросник в Националния портал за кариерно ориентиране на ученици, за определяне на интереси, способности, предпочитания и ценности. Запознаване с висшите училища и специалности, както и рейтинговата система на висшите учебни заведения.

През 2019 г. са проведени индивидуални консултации със 107 ученици от 7 клас и 28 ученици от 11 и 12 клас, във връзка с определяне на интереси, способности, предпочитания, ценности, преодоляване на типични грешки при избора на образование и професия, подкрепа за вземане на решения свързани, с продължаване на образованието, решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с възможностите за образователна, професионална и личностна реализация и др.

Също така, с ученици от различни училища в града, както и ученици от ЦПЛР-Обединени ученически общежития – Хасково са проведени посещения на реални работни места, във връзка със запознаване с професията – среща с младия художник Даниел Русев, посещение на галерия „Форум“, фирма „Янев ЕООД“, Пожарна и аварийна безопасност, фирма „Поли Ауто“, Регионален исторически музей, ДКТ „Иван Димов“, Регионална библиотека „Христо Смирненски“ и др.

В **община Свиленград** за кариерното ориентиране и консултиране на учениците се организират информационни срещи с представители на висши учебни заведения, представители на бюрото по труда и представители на местния бизнес. Също така, в плановете на класните ръководители са заложили теми от гражданско образование, като малките ученици се запознават с различните професии.

*Извод: Центърът за кариерно ориентиране, на територията на Област Хасково отговаря на новите предизвикателства и предлага нова визия за развитие пред

традиционните образователни модели. Фокусът е върху развитието на личността на ученика, с неговата автономност и свобода на избор, право на личен стремеж към преуспяване и благоденствие.

2.7. Работа с деца с изяви дарби

ОБЩИНА ХАСКОВО

Общинската програма на мерките за закрила на деца с изяви дарби за 2019 г. осигурява финансово подпомагане и възможности за изява на деца и ученици с изяви дарби. Средствата за стимулиране на деца с изяви дарби, които се отпускат на ученици, класирани на национален или международен конкурс, олимпиада или състезание, включени в програмата по чл. 11 по НУРОЗДИД, се предоставят от държавния бюджет. Работата с талантливите и даровити деца в свободното им време в областта на науката, изкуството и спорта се осъществява в клубовете, кръжоците и школите в училищата, спортните клубове, читалищата.

През 2019 година за участия в конкурси и спортни състезания, стипендии са получили:

- Годишна стипендия „Проф. Н. Симеонова“ - 9 ученици в размер на 1200 лв. всяка /12 месеца по 100 лв./.
- Еднократно финансиране – 46 ученици в размер на по 150 лв.
- 7 едногодишни в размер на 1440 лв /12 месеца по 120лв/.
- 3 колективни стипендии в общ размер на 3000лв.
- Театрална школа към ОП „Младежки център“ – гр. Хасково.
- Етнографска школа към ОП „Младежки център“ – гр. Хасково.
- Хор „Орфей“ към ОП „Младежки център“ – гр. Хасково.
- Хор „Орфейче“ към ОП „Младежки център“ – гр. Хасково.

По данни от училищните ръководства:

№	Населено място	Институция	Брой деца/ ученици класирани в олимпиади, състезания и конкурси
1	Хасково	ГПЧЕ“Проф.д-р А. Златаров“	52
2	Хасково	ПМГ „Акад. Боян Петканчин“	379
3	Хасково	СУ „Стефан Караджа“	62
4	Хасково	СУ „Св. П. Хилендарски“	53
5	Хасково	ОУ „Хр. Смирненски“	46
6	Хасково	ФСГ „А. Буров“	2

7	Хасково	ОУ „Св. Кл. Охридски“	98
8	Хасково	ОУ „Л. Каравелов“	23
9	Хасково	ОУ „Св. И. Рилски“	257
10	Хасково	СУ „Васил Левски“	17
11	Хасково	ПГДС „Цар Иван Асен“	79
12	Хасково	ОУ „Шандор Петъофи“	37
13	Хасково	ПГТ „А. Паскалев“	17
14	Хасково	ПГЛП „Р. Княгиня“	11
15	Узунджово	ОУ „Л. Каравелов“	11
	Общо:	15	1144

ОБЩИНА ХАРМАНЛИ

През 2019г. от МОН, по Наредбата за Условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби, е отпусната стипендия на един ученик, класиран на първо място на Национални ученически състезания по Корабомоделизъм в клас F2A.

№	Населено място	Институция	Брой деца/ ученици класирани в олимпиади, състезания и конкурси
1	гр. Харманли	СУ „Неофит Рилски“	13
2	гр. Харманли	НУ „Алеко Константинов“	40
3	гр. Харманли	ОУ „Иван Вазов“	38
4	с. Иваново	ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“	22
5	гр. Харманли	ДГ „Пролет“	1
6	гр. Харманли	ДГ „Ален мак“	15
	Общо:	6	129

ОБЩИНА ЛЮБИМЕЦ

През 2019г. и 2020г. броят на учениците, участвали в състезания и конкурси расте. Желанието за изява и себедоказване сред децата, в начален етап на образование, е чувствително по-голямо, в сравнения с това на учениците в гимназиален етап. Особеностите на възрастта тук оказват своето съществено влияние. При по-големите, вниманието е насочено предимно към спорта, докато при по-малките, към участие в олимпиади и конкурси – в областта на науката и изкуствата.

№	Населено място	Институция	Брой деца/ ученици класирани в олимпиади, състезания и конкурси
---	----------------	------------	---

1	гр. Любимец	СУ „Ж. Терпешев“	40
2	гр. Любимец	НУ „Христо Ботев“	28
3	гр. Любимец	ВК „Любимец-2010“	56
	Общо:	3	124

ОБЩИНА ДИМИТРОВГРАД

Работата с талантливите и даровити деца в свободното им от учебни занятия, време, в областта на науката, изкуството и спорта в Община Димитровград е приоритет на ОПДМЦ и НАОП „Джордано Бруно“. Тези две институции предлагат условия за алтернативна заетост на младите хора в борбата срещу негативите на обществото ни, които все по-драстично нарастват: агресия, насилие, наркомания, проституция, наркоманизъм.

№	Населено място	Институция	Брой деца/ ученици класирани в олимпиади, състезания и конкурси
1	Димитровград	ОУ“Пенчо Славейков“	35
2	Димитровград	ОУ „Алеко Константинов“	50
3	Димитровград	ПМГ „Иван Вазов“	67
4	Димитровград	СУ „Любен Каравелов“	28
5	Димитровград	ПЕГ „Д-р Иван Богоров“	22
6	Димитровград	ОП „Детски и младежки център“	105
7	Димитровград	ПГ „Проф д-р Асен Златаров“	2
8	с. Крепост	ОУ „Христо Ботев“	10
9	Димитровград	Спортни клубове	150
	Общо:	9	469

ОБЩИНА МИНЕРАЛНИ БАНИ

В Община Маджарово, през учебната 2019/2020г., се предвижда участие на ученици от 4-ти клас в Националната олимпиада „Знам и мога“.

№	Населено място	Институция	Брой деца/ ученици класирани в олимпиади, състезания и конкурси
1	гр. Маджарово	СУ „Димитър Маджаров“	4
	Общо:	1	4

ОБЩИНА СВИЛЕНГРАД

В община Свиленград се обучават и възпитават над 900 деца и ученици с изяви в дарби, участвали и класирани в регионални, национални и международни конкурси, олимпиади и състезания. Детските градини предлагат допълнителни форми на дейност, които имат доказан ефект като средство за повишаване удовлетвореността на децата от живота в детската градина.

№	Населено място	Институция	Брой деца/ ученици класирани в олимпиади, състезания и конкурси
1	гр. Свиленград	СУ „Д-р Петър Берон“	96
2	гр. Свиленград	І ОУ „Иван Вазов“	807
3	гр. Свиленград	ОУ „Любен Каравелов“	22
4	с. Левка	ОУ „Христо Ботев“	24
5	гр. Свиленград	ПГССИ „Христо Ботев“	17
6	гр. Свиленград	ДГ „Радост“	2
7	гр. Свиленград	Център за настаняване от семеен тип на деца без увреждания	1
8	гр. Свиленград	ДГ „Слънце“	1
9	гр. Свиленград	ЦСОП „Ст. Василев“	15
	Общо:	9	985

ОБЩИНА ТОПОЛОВГРАД

№	Населено място	Институция	Брой деца/ ученици класирани в олимпиади, състезания и конкурси
1	гр. Тополовград	СУ „Д-р Петър Берон“	5
	Общо:	1	5

ОБЩИНА СТАМБОЛОВО

В община Стамболово, децата и ученици, доказали високи резултати чрез участие в образователни мероприятия са 3. Този резултат предполага по-задълбочени занимания в насока откриване и насърчаване развитието на заложбите и възможностите при деца и ученици.

№	Населено място	Институция	Брой деца/ ученици класирани в олимпиади, състезания и конкурси
1	с. Долно Ботево	ОУ „Христо Ботев“	3
	Общо:	1	3

*Извод: Дейностите на институциите, ориентирани към дарбите и интересите на децата и учениците в свободното им време, са разнообразни и имат дълги традиции. Учениците могат да избират, както между форми, предлагани в училищата, така и между предлагани от други организации и институции и по проекти. Законът за предучилищното и училищно образование дава възможности за индивидуална подкрепа на дарбите на децата и учениците и чрез гъвкави форми на обучение във формалното образование и в свободното време.

2.8. Напускане на образователната система. Деца в риск.

Трайна тенденция за област Хасково е процентът на напусналите образованието да е под 0,50% и да продължава да намалява.

	2013/14	2014/15	2015/16
брой ученици, напуснали образованието в рамките на дадена учебна година	91	73	85
% на напусналите, спрямо общия брой ученици към началото на учебната година	0,38%	0,31%	0,36%

Данните са подавани от училищата по формат от МОН и засичат напускането в рамките на учебното време от учебната година (първи и втори срок). Извън този брой отделно се проследява броят на заминалите в чужбина ученици.

Най-много отпаднали ученици има в училищата от община Симеоновград и община Любимец. Тези училища се намират в малки населени места, учениците в тях са предимно от ромски произход, а родителите им са безработни или в затруднено материално положение, и поради това често сменят местоживеенето си.

Данните и за учебната 2016/17 г. потвърждават трайната тенденция най-много отпаднали ученици да има в VIII и IX клас. Това ясно показва къде трябва да се търсят и редуцират рисковите фактори.

Благодарение на подобрената комуникация между училищата и институциите за закрила на детето е създадена практика, за всеки напуснал ученик, директорите да подават

информация до кмета на населеното място и до дирекция „Социално подпомагане” по местоживеене. Индивидуализираната информация очертава следния **профил за напусналите ученици**:

- отпадналите са от социално слаби, многодетни семейства, с нисък доход и необразованост на родителите;
- децата често се отглеждат от други роднини;
- 8%, от общия брой напуснали, са за втора година в същия клас;
- 10% са ученици със СОП;
- половината от учениците не са били на целодневна организация на учебния ден;
- 12% от отпадналите са пътуващи ученици;
- половината от напусналите ученици са със слаб успех.

Като водещи фактори за напускане на образованието в докладите са посочени:

- липса на средства, безработица;
- ранни бракове;
- непосещаване на учебни занятия.

ОБЩИНА ДИМИТРОВГРАД

За решаване на проблема с пълното обхващане на децата в задължителна училищна възраст и ограничаване на рисковете от социално изключване, има разработена и приета от Общински съвет Програма за образователна и социална интеграция на децата и учениците в риск. На нейна база са разработени такива програми в детските градини и училищата, съобразени с особеностите и проблемите във всяко едно учебно заведение. В изпълнение на програмата, в детските градини и училищата, се води регистър за деца в риск. Основно, дейностите с деца и ученици в риск, към момента, се осъществяват от специалистите от Центъра за обществена подкрепа и от Отдела за Закрила на детето. Същите обслужват на територията на общината общо **92 случая**, от които **23** са деца и ученици в риск от отпадане от училище и **69** други(жертви на насилие, непълнолетни бременни/родители, настанени при близки и роднини/приемни семейства).

№	НАСЕЛЕНО МЯСТО	ИНСТИТУЦИЯ	БРОЙ ДЕЦА/ УЧЕНИЦИ В РИСК
1.	гр. Димитровград	ОУ „Васил Левски“	2
2.	гр. Димитровград	ОУ „П. К. Яворов“	6
3.	гр. Димитровград	СУ „Любен Каравелов“	3
4.	гр. Димитровград	ОУ „Алеко Константинов“	9
5.	гр. Димитровград	ПЕГ „Д-р Иван Богоров“	7
6.	гр. Димитровград	ОУ „Пенчо Славейков“	8
7.	гр. Димитровград	ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“	7
8.	гр. Димитровград	ПМГ „Иван Вазов“	6
9.	гр. Меричлери	ОУ „Димитър Недялков Матевски“	5
10.	с. Ябълково	ОУ „Васил Левски“	7
11.	с. Крепост	ОУ „Христо Ботев“	6
	Общо:	11	66

Данните показват, че 1,66% от учениците в община Димитровград, се намират в риск от социално изключване. За справяне с проблема има създадени екипи за съвместна работа на институциите за обхващане и задържане в образователната ситема на деца и ученици. В част от училищата на територията на град Димитровград има разработени училищни стратегии и училищни програми за образователна и социална интеграция на децата и учениците в риск.

ОБЩИНА ХАСКОВО

Основно, дейностите с деца и ученици в риск, към момента, се осъществяват от специалистите от Центъра за обществена подкрепа и от Отдела Закрила на детето. Същите обслужват, на територията на общината, общо **287 случая**, от които **197** са на деца и ученици в риск от отпадане от училище и **90** други(жертви на насилие, непълнолетни бременни/родители, настанени при близки и роднини/приемни семейства).

Информацията от отдел „Закрила на детето“ на територията на Община Хасково от 2019 г. до настоящия момент и е само за броят деца, които са обект на ОЗД при ДСП – Хасково:

- Деца и ученици в риск от отпадане от училище – 81 бр.
- Деца и ученици с увреждане, които са обект на ОЗД и са настанени в ДМСГД или във вид социална услуга – 57 бр.
- Деца и ученици, жертва на насилие – 21 бр.
- Деца, настанени в професионални приемни семейства – 25 бр.

- Деца настанени в ЦНСТДБУ – 6 бр.
- Непълнолетни родители на възраст под 18 години – 68 бр.

ОБЩИНА МИНЕРАЛНИ БАНИ

Основно, дейностите с деца и ученици в риск, към момента, се осъществяват от специалистите от Центъра за обществена подкрепа – гр. Хасково и Отдел Закрила на детето. Същите обслужват, на територията на общината, общо **19 случая**, от които **2** са на деца и ученици в риск от отпадане от училище и **19** други(жертви на насилие, непълнолетни бременни/родители, настанени при близки и роднини/приемни семейства).

ОБЩИНА СИМЕОНОВГРАД

В община Симеоновград в лицето на Отдел Закрила на детето се работи по общо **97 случая**, от които **20** са деца и ученици в риск от отпадане от училище и **77** други(жертви на насилие, непълнолетни бременни/родители, настанени при близки и роднини/приемни семейства). Центърът за обществена подкрепа към общината работи с ученици с отклоняващо се поведение, а останалите са деца, чиито родители са на работа в чужбина и са оставени на грижите на възрастни роднини.

ОБЩИНА ТОПОЛОВГРАД

Към настоящия момент в Отдел „Закрила на детето“ при ДСП са регистрирани **77** случая на деца в риск, от които **1** дете в риск от отпадане от училище и **76** други(жертви на насилие, непълнолетни бременни/родители, настанени при близки и роднини/приемни семейства). Основно, дейностите с деца и ученици в риск, към момента, се осъществяват от специалистите от Центъра за социална рехабилитация и интеграция и Отдел „Закрила на детето“.

ОБЩИНА ИВАЙЛОВГРАД

В община Ивайловград и община Маджарово е констатирано наличие общо на **74** деца и ученици в риск от социално изключване. Причините са свързани с недостатъчен родителски капацитет – липса на постоянни доходи в семейството, трайна безработица на родителите, лоши битови условия, деца от многодетни семейства, нередовно посещаващи училище. Основно, дейностите с деца и ученици в риск, към момента, се осъществяват от специалистите от Отдел Закрила на детето.

№	НАСЕЛЕНО МЯСТО	ИНСТИТУЦИЯ	БРОЙ ДЕЦА/ УЧЕНИЦИ В РИСК
1.	с. Плевун, общ.	Отдел „Закрила на детето“ към	1

	Ивайловград	Дирекция „Социално подпомагане” - Ивайловград	
2.	с. Железино, общ. Ивайловград	Отдел „Закрила на детето” към Дирекция „Социално подпомагане” - Ивайловград	1

ОБЩИНА МАДЖАРОВО

По данни на отдел „Закрила на детето” в ДСП - Ивайловград/ ИРМ - Маджарово броят на децата в риск от социално изключване е 4. Проблемите при тези деца са провокирани от причини, свързани с недостатъчния родителски капацитет - липса на постоянни доходи в семейството, трайна безработица на родителите, лоши битови условия.

№	НАСЕЛЕНО МЯСТО	ИНСТИТУЦИЯ	БРОЙ ДЕЦА/ УЧЕНИЦИ В РИСК
1.	с.Тополово, общ.Маджарово	Отдел „Закрила на детето” към Дирекция „Социално подпомагане” - Ивайловград	3
2.	с.Долни Главанак, общ.Маджарово	Отдел „Закрила на детето” към Дирекция „Социално подпомагане” - Ивайловград	1
	Общо:	2	4

ОБЩИНА ХАРМАНЛИ

В община Харманли и община Стамболово, в лицето на Отдел Закрила на детето се работи по общо **183 случая**, от които **12** са деца и ученици в риск от отпадане от училище и **171** други(жертви на насилие, непълнолетни бременни/родители, настанени при близки и роднини/приемни семейства). Основно, дейностите с деца и ученици в риск, към момента, се осъществяват от специалистите от Центъра за обществена подкрепа и Отдел Закрила на детето.

№	НАСЕЛЕНО МЯСТО	ИНСТИТУЦИЯ	БРОЙ ДЕЦА/ УЧЕНИЦИ В РИСК
1.	гр. Харманли	СУ „Неофит Рилски“	30
2.	гр. Харманли	ПГЕТ „Захари Стоянов“	14
4.	с. Българин	ОУ “Христо Ботев“	4
	Общо	3	48

ОБЩИНА СВИЛЕНГРАД

В община Свиленград Отдел Закрила на детето работи в сътрудничество и координация с всички държавни органи и физически и юридически лица, които имат предмет на дейност – закрила на детето: общинска администрация и функциониращите към нея социални услуги, Районно управление на МВР, съд, прокуратура, местна комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни, НПО и други. Дирекция „Социално подпомагане“ – гр. Свиленград осъществява текущата практическа дейност по закрила на детето в община Свиленград и община Любимец, определя и провежда конкретни мерки и контролира изпълнението им. Тя предприема следните мерки за закрила при констатиран риск за децата: мерки за закрила в семейна среда, в това число – насочване към ползване на социални услуги в общността; мерки за закрила извън семейна среда, в това число – настаняване в семейства на близки и роднини, настаняване в приемно семейство, настаняване в социални услуги резидентен тип, осиновяване. Общ брой регистрирани сигнали за деца в риск, през 2019г. – **336 сигнала**. През 2019 година Отдел „Закрила на детето“, при Дирекция „Социално подпомагане“ – гр. Свиленград, е работил по **255 случая** на деца, спрямо които са предприети мерки за закрила, а именно: мерки за закрила в семейна среда – **121 случая**; мерки по превенция – **65 случая**; деца, настанени в семейство на роднини или близки – **44 случая**; деца, настанени в приемни семейства – **5бр.**; реинтеграция, общо – **13 случая**, в това число, както следва: в биологичното семейство – **1 случай**; в осиновително семейство – **12 случая**; настанени в ЦНСТ – **7 случая**.

№	НАСЕЛЕНО МЯСТО	ИНСТИТУЦИЯ	БРОЙ ДЕЦА/ УЧЕНИЦИ В РИСК
1.	гр. Свиленград	СУ „Д-р Петър Берон“	31
2.	гр. Свиленград	Г ОУ „Иван Вазов“	29
3.	гр. Свиленград	ОУ „Любен Каравелов“	2
4.	с. Левка	ОУ „Христо Ботев“	4
5.	гр. Свиленград	ПГССИ „Христо Ботев“	7
6.	гр. Свиленград	НУ „Христо Попмарков“	64
7.	гр. Свиленград	ДГ „Слънце“	19
8.	гр. Свиленград	ДГ „Детелина“	65
9.	с. Капитан Андреево	ДГ „Детелина“	18
10.	с. Момково	ДГ „Детелина“	12
11.	гр. Свиленград	ДГ „Зорница“	44
12.	гр. Свиленград	ДЦДТМУ „Надежда“	2
13.	гр. Свиленград	ЦНСТ	4
	Общо:	13	301

ОБЩИНА СТАМБОЛОВО

Най-голям брой ученици в риск от отпадане е имало през миналата година. Сред причините за отпадането на ученици от образователната система са: заминаване на семействата в чужбина, женитба, липса на мотивация у децата да посещават училище, занижен родителски контрол, неприемане на образованието като ценност, бедност и недостиг на финансови средства на семействата.

№	НАСЕЛЕНО МЯСТО	ИНСТИТУЦИЯ	БРОЙ ДЕЦА/ УЧЕНИЦИ В РИСК
1.	с. Стамболово	ЦОП	35
	Общо:	1	35

ОБЩИНА ЛЮБИМЕЦ

Сериозен проблем, както в национален мащаб, така и на местно ниво, на територията на община Любимец, е отпадането на ученици от образователната система. В опит да предотвратят случващото се, педагозите от посочените учебни заведения са консултирали децата с цел недопускане на нови отсъствия, посещавали са семействата им и са разговаряли с родителите за отговорността, която носят, за правото на децата да получат образование.

За справяне с проблема, местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малотени и непълнолетни, също съдейства на училищните ръководства като консултира децата и техните родители.

Сред основните причини за риск от социално изключване са: незаинтересоваността на родителите, които са предимно от малцинствен произход, неосъзнатата, от тях, нужда от ограмотяване на децата, липсата на финансови възможности; напускане на страната с цел търсене на работа.

№	НАСЕЛЕНО МЯСТО	ИНСТИТУЦИЯ	БРОЙ ДЕЦА/ УЧЕНИЦИ В РИСК
1.	гр. Любимец	СУ „Ж. Терпешев“	30
2.	гр. Любимец	НУ „Христо Ботев“	3
3.	гр. Любимец	НУ „З. Стоянов“	1

4.	гр. Любимец	ДГ „Рай“	5
5.	с. Малко Градище	ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“	3
	Общо:	5	42

ОБЩИНА СИМЕОНОВГРАД

В община Симеоновград децата и ученици в риск са с общ брой 40. Ползващите услугата „Приемна грижа“ са 25, осиновените са 4, а с увреждания са общо 30. Работи се по 100 случая на деца с риск от изоставяне.

****Извод:** Има малка, но устойчива тенденция за намаляване на ежегодния брой напускащи училище ученици. Институциите поотделно водят активна политика в рамките на своите правомощия за предотвратяване на напускането на училище и връщането в образователната система на напусналите ученици. Недостатъчна е все още координацията и обмена на данни между институциите за действителен комплексен подход към проблемите, водещи до отпадане от образователната система. Факторите, водещи до напускане на образователната система, са идентифицирани. Необходимо е да се работи по преодоляването на проявата им за всеки конкретен случай. Високо се оценява и значението на ранното детско развитие и качествено предучилищно образование като фактор за предотвратяване на отпадането от образователната система. Реинтегрирането в училище, без съпътстващи мерки за значителна и концентрирана обща подкрепа на ученика, ще водят до повторно и вече трайно отпадане.*

3. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Ключовите предизвикателства в периода на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Хасково са свързани с прехода към нова философия и организация на грижата за индивидуалните потребности на всяко дете и ученик, изразени в нова нормативна уредба. Успешното прилагане в практиката на духа, организацията и процедурите, изисквани от *Закона за предучилищното и училищно образование* и *Наредбата за приобщаващото образование* поставят следните предизвикателства:

1. Нормативните промени дават възможност за възникване на нови институции, променят се задачите на съществуващите институции, променят се взаимоотношенията между институциите. Тези промени следва да се осъществят по начин, който осигурява непрекъснатост на грижата за децата и учениците и институциите да получат необходимата подкрепа в преходния период.

2. Новите задачи на институциите и на педагогическите специалисти изискват нови компетентности, нов поглед на педагогическите специалисти върху собствената им работа. В училищата и детските градини са необходими и нови специалисти, с които ще се разшири и кръгът на участниците в екипната работа, която е основен подход в приобщаващото образование.
3. Реформата в предучилищното и училищно образование е свързана и с промени във финансирането на дейностите за обща и допълнителна подкрепа на децата и учениците.
4. Осъществяването на ценностите и на организацията на приобщаващото образование изисква просветеност на родителската общност, чувствителност на обществото към проблемите на децата и учениците, разбиране за отговорностите на всички и за необходимата толерантност и търпимост.
5. По-дългото време на домашен престой на децата със специални образователни потребности поради усложнената епидемиологична обстановка предизвиква в тях повишени нива на тревожност, а родители и терапевти съобщават за изоставане от индивидуалните обучителни и терапевтични цели, постигнати с децата и учениците преди преустановяване на присъствените занятия в детските градини и училища.

4. СТРАТЕГИЧЕСКИ И ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

4.1. Стратегическа цел:

В двегодишния период на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците да се осигурят ключовите фактори и ресурси за осигуряването на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Хасковска област.

4.2. Оперативни цели:

- ▮ Оперативна цел 1: Осигуряване на процес и среда на учене, които премахват пречките пред ученето и създават възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.
- ▮ Оперативна цел 2: Осигуряване на качество на човешките ресурси за ефективно посрещане на разнообразието от потребности на всички деца и ученици.
- ▮ Оперативна цел 3: Организационно развитие на институциите в системата на предучилищното и училищно образование за ефективно интегриране на целите, принципите, подходите и процедурите на новата нормативна уредба за приобщаващо образование.

- ▮ **Оперативна цел 4: Подобряване на материалните условия и достъпност на средата за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности в институциите в системата на предучилищното и училищно образование.**
- ▮ **Оперативна цел 5: Подобряване на взаимодействието между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и между институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.**
- ▮ **Оперативна цел 6: Сътрудничество с гражданското общество и подобряване на обществената информираност и чувствителност относно целите и принципите на приобщаващото образование.**

5. ОСНОВНИ ДЕЙНОСТИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

Дейностите са групирани според шестте оперативни цели и представят насочващи примерни направления и дейности за общините, образователните институции и другите държавни институции, които ще планират и изпълняват конкретни дейности, според своите компетентности. Дейностите не са изчерпателен списък и могат да бъдат допълвани в общинските стратегии, съобразно конкретните общински особености и потребности

5.1. Дейности по оперативна цел 1: Осигуряване на процес и среда на учене, които премахват пречките пред ученето и създават възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

Дейност 1 Осигуряване на качествено и задълбочено оценяване на индивидуалните потребности на децата и учениците и разграничаване на нуждата от обща и от допълнителна подкрепа.

- Изпълнение на нормативно определените практики за екипна работа на учителите съгласно чл. 16 от *Наредба за приобщаващото образование* за разпознаване на обучителни трудности у децата и учениците.
- Извършване на оценка на риска от обучителни затруднения на децата на 5 и 6 годишна възраст в рамките на установяването на готовността на детето за училище, като се отчита физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното му развитие (чл. 10 от *Наредбата за приобщаващо образование*).
- Ранно оценяване от педагогическите специалисти в детската градина на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца – извършва се съгласно глава втора, раздел I на *Наредба за приобщаващото образование* (чл. 8 до чл. 11) и включва три аспекта: ранно оценяване (скрининг) на

развитието на детето и на риска от обучителни трудности, определяне на необходимостта от допълнителни модули по български език за децата, които не владеят български език и идентифициране на нуждата от оценка на потребностите за допълнителна подкрепа.

- Прецизиране на степента и вида на увреждане на конкретно дете, определяне на достатъчния брой часове за ресурсно подпомагане и на необходимата работа с други специалисти като психолог, логопед, рехабилитатор и др.

Дейност 2 Прилагане в образователните институции на методи и подходи за ефективна работа с децата и учениците с обучителни трудности във формите за общата подкрепа за личностно развитие (раздел II от *Наредба за приобщаващото образование*).

- Организиране в училищата на допълнителни обучения по учебни предмети, консултации по учебни предмети.

- Организиране в училищата и детските градини на логопедична работа като част от дейностите за целите на превенцията на обучителните затруднения (чл. 27 и чл.28 от *Наредба за приобщаващото образование*).

- Подготовка и осъществяване в единство на целта, средствата и методите на възпитателната работа, като целесъобразно се съчетават масови, групови и индивидуални форми на педагогическо общуване.

- Развиване на умения за учене с използване на стратегии за учене, които да ангажират обучавания да наблюдава собственото си разбиране и продукция.

- Организиране на учене чрез правене за постигане на социални умения чрез атрактивни за децата и учениците интерактивни подходи и техники.

- Осигуряване на допълнително обучение по български език, за деца и ученици, за които българският език не е майчин.

- Осигуряване на допълнителен и различен ресурс за децата, които не могат да отговорят на изискванията на учебната програма – начин за достойно преживяване в общността, за учене, научаване и участие в естествената им социална среда, съобразно техните оптимални възможности.

Дейност 3 Организиране в образователните институции на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със СОП в съответствие с нормативна уредба – *ЗПУО* и *Наредбата за приобщаващото образование* – разяснителни дейности, подготовка, прилагане на нормативната уредба, развитие на практиките.

Нормативно основание : Допълнителна подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици със специални образователни потребности, в риск, с изяви дарби и с хронични заболявания – чл. 187, ал. 2 от ЗПУО.

- Създаване в училищата и детските градини на екипи за подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР) за всяко конкретно дете и ученик, за което ще се извършва оценка на индивидуалните потребности и ще се предоставя допълнителна подкрепа – чл. 188 и 189 от ЗПУО, чл. 132 от Наредба за приобщаващото образование.

- Взаимодействие между ЕПЛР в детските градини и училищата с регионалния екип за подкрепа за личностно развитие (РЕПЛР) в РЦПППО, във връзка с одобряването или не на оценките на ЕПЛР или извършване на оценка в образователни институции, които нямат експертен капацитет за създаването на пълни екипи – чл.190, ал. 3 от ЗПУО.

- Разработване на индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за учениците със СОП и изготвяне на седмично разписание, съобразено с психо-физическите особености и индивидуалните потребности на ученика. Учителят/класният ръководител, заедно с екипа за подкрепа за личностно развитие на детето, с детето и с родителите, индивидуализират учебната програма и персонализират начините и формите на обучение. Чрез непрекъснатата комуникация обсъждат и споделят напредъка на детето, предизвикателствата в работата си и заедно намират начини за включване в самостоятелна дейност и учене там, където е детето.

- Използване на разнообразни образователни стратегии, методи и техники за преподаване, обучение, възпитание, учене и мотивиране на учениците със СОП. Прилагане на иновативни дидактически упражнения и игри за работа с ученици със СОП.

- Прилагане на ефективни подходи и педагогически и психологически техники за работа с деца и ученици с разстройства на речта, дефицит на внимание, нарушена концентрация на вниманието и хиперактивност, с аутизъм.

- Поведенчески интервенции за деца с хиперактивно поведение. Системи за поведенческо управление.

- Прилагане на арт-терапия и арт-педагогика за ученици със СОП.

- Осигуряване на необходимите рехабилитации на децата и учениците със СОП – психо-социална, на слуха и говора, зрителна, на комуникативните нарушения, кинезитерапия.

- Използване на нормативните възможности за формиране на специални групи в училищата и детските градини при условията на чл. 194 от ЗПУО.

- Осигуряване на възможности за продължаване на обучението след VII клас, вкл. и професионална подготовка за учениците със СОП.

- Осигуряване на възможност за провеждането на присъствено терапевтични дейности за подкрепа за личностно развитие по чл. 187, ал. 1, т. 2 и 5 и чл. 49, ал. 2, т. 1 и 2 от Закона за предучилищното и училищното образование в условията на прекратяване на присъственото обучение за деца и ученици със специални образователни потребности.

Дейност 4 Дейности в образователните институции и между всички компетентни институции за предотвратяване и адекватна и ефективна реакция при тежки **нарушения на дисциплината и прояви на агресия и тормоз** от и спрямо деца и ученици.

Нормативно основание: Институциите в системата на предучилищното и училищното образование – детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие, са длъжни да осъществяват дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и координираните усилия на всички участници в образователния процес – чл. 44 и 45 от *Наредба за приобщаващото образование*.

- Изготвяне съвместно с учениците на правила за поведението им в паралелката или групата.

- Разглеждане на теми от глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование в часа на класа, в заниманията по интереси и във факултативните часове.

- Дейности за развитие на компетентностите на всички членове на институционалната общност, включително за запознаване с различните форми на насилие и с техники за преодоляването им.

- Училищата и детските градини разработват, според своята специфика, дейности по превенция и интервенция въз основа на Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище и на алгоритъма за неговото прилагане, утвърден от министъра на образованието и науката.

- Провеждане на превантивни кампании срещу агресията и тормоза в училища и по общини.

- Организиране на спортни събития за утвърждаване на принципите на честната игра и ненасилие.

- Запознаване с и прилагане на нови подходи за справяне с гневните изблици и напрежението, решаване на възникналите проблеми и конфликтните ситуации без провокиране на ново напрежение, проучване и установяване какво се крие зад проблемното поведение на децата.

- Формиране у децата и учениците на умения за общуване чрез използване на игрови методи и техники.

- Формиране на ключови компетентности у децата и учениците за личностно развитие чрез обучение по емоционална и социална компетентност, умения за ефективно управление на емоциите, за саморефлексия и разбиране на другия, развитие на характера и позитивността.
- Прилагане в образователните институции на ефективни форми и методи за комуникация между училището и семейството.
- Използване на методите на арт-терапията за деца и ученици с проблемно поведение и техните родители.
- Въвеждане в образователните институции на използването на посредник при решаване на конфликти в училище като начин за въздействие върху вътрешната мотивация на децата и учениците (чл. 43 от Наредба за приобщаващото образование).
- Въвеждане в училищата на практиката на наставничеството (индивидуална подкрепа за ученика от личност, която уважава) като начин за въздействие върху вътрешната мотивация (чл. 46 от Наредба за приобщаващото образование).
- Обобщаване и анализ на данни на областно ниво за наложените санкции на учениците по класове и видове санкции за учебна година.
- Повишаване на информираността на родителите относно изискванията на Наредбата за приобщаващото образование за отсъствията на учениците от учебни занятия и ролята на родителите в процедурите по налагане на санкции.
- Подобряване на институционалния капацитет за проверки по жалби и сигнали, свързани с агресия и посегателство на и между деца и ученици.
- Използване на възможностите на програмите на детските градини и училищата по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование да определят и утвърждават спазването на споделени правила, процедури, традиции и колективни ценности (Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование).
- Реализиране на форми на посредничество, решаване на конфликти, превенция на агресията, въвеждане на практиката на ученици-наставници за превенция на конфликти, отпадане от училище и др., организиране на обучения на връстници от връстници съгласно Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.

Дейност 5 Осигуряване на възможности за разнообразна личностна изява на всички деца и ученици като средство за утвърждаване на позитивна самооценка и мотивиране.

- Организиране на училищно, общинско или спортно ниво на спортни празници, вкл. и съвместно с деца и ученици със СОП.
- Организиране на игри на открито за деца със СОП и техни връстници.
- Организиране на кулинарни празници и състезания – на класно, училищно или общинско ниво.
- Организиране на театрални групи, вкл. и по кукловодство и представяне на продукцията пред местната общност.
- Организиране на културни събития в общините с участието на деца и ученици, които да представят своите таланти.
- Областен фестивал, за изява на децата, в т.ч. и децата със СОП по повод 1 юни – Международен ден на детето.

Дейност 6 Дейности на образователните институции и общините за подкрепа на дарбите и талантите на децата и учениците. Прилагане на системи за поощрения и награждаване на децата и учениците на училищно, общинско и областно ниво.

- Прилагане на гъвкави форми за работа с даровити деца и ученици в ЦПЛР.
- Организиране на летни клубове по интереси за деца от 8 до 18 години (временно действащи групи през ваканциите).
- Осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици с изявени дарби, съобразно чл. 82 ал.3 от Наредба за приобщаващото образование
  1. осигуряване на възможности за работа с дете или ученик с изявени дарби по конкретен случай и за допълнителна индивидуална работа за развитие и надграждане на изявените дарби;
  2. осигуряване на възможности за ползване на подходяща физическа среда,обзавеждане, оборудване, материали и консумативи;
  3. осигуряване на квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област – науки, технологии, изкуства, спорт;
  4. осигуряване на възможности за участие в различни национални международни изяви – състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други;
  5. осигуряване на възможности за включване в програми и проекти.
- Подкрепа за талантливи деца чрез Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби (по общини).
- Учредяване на морални и материални награди за децата и учениците на училищно и общинско ниво при:

- ✓ постигнати изключителни успехи в учебната дейност и за върхови постижения и класиране на призови места при реализирането на изследователски проекти в конкретни предметни области, на творчески проекти или на проекти, свързани с иновации в образованието;
- ✓ класиране на призови места и получаване на отличия за значими постижения в национални и международни състезания, олимпиади, конкурси, фестивали и други форуми за изява на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта;
- Използване в педагогическото общуване на положително вербално поощрение за успехи и/или за подходящо поведение, както и искрени похвали, които са специфични за показаното поведение.
- Развитие на уменията на педагогическите специалисти да прилагат техники за даване на позитивна обратна връзка към децата и учениците.

Дейност 7 Дейностите по кариерно ориентиране и консултиране като част от общата подкрепа за личностно развитие.

- Дейности по професионално ориентиране в училищата чрез игри, директно наблюдение и пряк контакт с хора от различни професии.
- Провеждане в училищата, осъществяващи професионално обучение, на седмица на професиите (напр. открита сцена, където ученици от различни професии да предложат различни дейности по изучаваните професии)
- Организиране на кръгли маси и работни срещи с работодатели, партньори, ученици, родители, Училищно настоятелство, Обществен съвет – на училищно, общинско и областно ниво.
- Представяне пред учениците със СОП и техните родители на възможностите, които училищата предлагат за тяхното професионално образование.
- Организиране на дискусии с родителите и подлежащите на задължително образование с цел продължаване на образованието им в средни училища;

Дейност 8 Предотвратяване на напускането на училище и ефективно включване на отпаднали ученици обратно в образователната система.

- Прилагане на нормативната уредба за оценяване на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа на деца в риск, като се извършва оценка на рисковите фактори и за развитието и защитните фактори в ситуацията на детето или ученика и неговата среда, и се създава план за краткосрочна допълнителна подкрепа (чл. 80 от Наредба за приобщаващото образование).
- Водене на общинско равнище на Регистър на децата и учениците в риск.

- Проучване по общини на необхванатите в училище ученици от социално слаби семейства.

- Подобряване на обмена на данни и координацията и сътрудничеството между институциите по конкретни случаи на напускане на образователната система, и по обхвата на учениците, подлежащи на задължително обучение съгласно Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.

- Годишен анализ на областно ниво на процесите по напускане и реинтегриране на ученици в образователната система.

- Благотворителни акции за ученици в социален риск от изключване, вкл. и благотворителни и доброволчески дейности от ученици.

- Разширяване на обхвата и ефективността на целодневната организация на учебния ден.

- Мерки за подкрепа на детето и ученика в прехода към училище и между образователните етапи и степени (чл. 127 от Наредба за приобщаващото образование).

- Кампания против ранните бракове в ромските общности.

Дейност 9 Познаване от страна на общините и образователните институции и използване на възможностите на *Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.*

- Разширяване на възможностите за включване на децата и младите хора във форми за съвременно здравно образование, с цел изграждане на знания, умения и нагласи, необходими през целия живот – въвеждане на учебен предмет, свързан с промоция на здравето.

- Разширяване на въвеждането на гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование във всички части на учебния план и начини и форми посочени в глава трета на Наредба 13, вкл. и в предучилищното образование.

- Свързване на програмите на училищата и детските градини по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование с целите и ценностите на приобщаващото образование като:

- Гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до детска градина или училище, най-близо до неговото местоживееене, и на правото му на качествено образование;

- Прилагане на диференцирани педагогически подходи в съответствие с интересите и стимулиращи мотивацията на детето и на ученика, съобразени с

възрастовите и социалните промени в живота му и адаптирани към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;

- Равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование, гаранции за които са създадените условия за обучение на всички деца и ученици заедно, независимо от трудностите и различията, които може да възникнат при ученето и научаването и при участието им в дейността на детската градина или училището;
- Намаляване на влиянието на социалните неравенства върху ученето и върху участието на децата и учениците в дейността на детската градина или училището;
- Нетърпимост към дискриминиращите нагласи и поведение и подготовка на децата и учениците за живот в приобщаващо общество.

5.2. Дейности по оперативна цел 2 – Осигуряване на качество на човешките ресурси за ефективно посрещане на разнообразието от потребности на всички деца и ученици.

Дейност 1 Осигуряване на специалисти в училищата и детските градини и в общинските институции за предоставянето на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.

- Разширяване на психологическото обслужване на потребностите на децата и учениците и на обхвата на училища и детски градини, в които с децата и учениците работят педагогически съветници и психолози в изпълнение на чл. 4, ал. 4 от Наредба за приобщаващото образование и чл. 11 и 12 от Наредба № 12 за професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти.
- Осигуряване на необходимия брой логопеди и рехабилитатори на слуха и говора в изпълнение на чл. 4, ал.4 от Наредба за приобщаващото образование и Наредба №15 за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти.
- Взаимодействие между образователните институции за съвместно ангажиране на специалисти.
- Взаимодействие между образователните институции и общините за съвместно ангажиране на специалисти от общинските социални предприятия.
- Осигуряване на ресурсни учители за краткосрочна и дългосрочно допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности по начините, определени от нормативната уредба – назначени в училището и в

детската градина, от ЦПЛР на общината или от РЦПППО съобразно чл. 283, ал. 3 до 7 от ЗПУО, чл. 72, 124 и 129 от Наредба за приобщаващото образование.

- Развитие на практиката за назначаване на помощник на учителя при повече от три деца или ученици в групата/паралелката (чл. 114 от Наредба за приобщаващото образование).

- Използване на професионалните компетенции на специалистите, работещи в социалните услуги делегирани от държавата дейности (ЦОП, ЦСРИ) в подкрепа на децата със СОП и с рисково поведение.

Дейност 2 Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за придобиване и усъвършенстване на компетентностите, за идентифициране на потребностите и предоставяне на обща и допълнителна подкрепа.

- Провеждане на обучения на училищно, общинско и на областно ниво (от РУО) за учители, педагогически съветници и други специалисти, работещи с деца и ученици, по теми, свързани с приобщаващото образование.

- Използване на възможностите за повишаване на квалификацията на учителите чрез Оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“

- Провеждане на обучения на училищно, общинско и на областно ниво за учители, педагогически съветници и други специалисти, работещи с деца - аутисти

- Осигуряване на обучителни възможности за членовете на ЕПЛР в училищата и детските градини да прилагат нормативно предписаните методики на оценяване и дейности по оценка на индивидуалните потребности на детето и ученика.

- Участие в регионални и национални обучения на педагогически специалисти, извън ЕПЛР, за разпознаване на потребността от обща или допълнителна подкрепа и за ефективна екипна работа за предоставянето на личностно подкрепа.

- Обучение на класни ръководители за ефективно изпълнение на специфичните допълнителни професионални задължения.

- Осигуряване на въвеждащо и продължаващо обучение от РЦПППО на лица, назначени на длъжността „помощник на учителя“ за групи и класове с повече от три деца или ученици със СОП (чл. 145, ал. 4 – 6 от Наредба за приобщаващото образование).

- Предоставяне на институциите и на педагогическите специалисти на информация за квалификационни възможности.

- Включване на квалификационен компонент, където това е възможно, в проекти на училищно, общинско и областно ниво.

Примерни теми:

- Конфликтите в училищната среда – произход, характеристики, пътища и начини за решаване. Методи и подходи за решаване на конфликтни ситуации в училище.
- Техники за овладяване и контрол на професионалния стрес. Модели и стратегии за справяне.
- Техники и подходи за работа с ученици с различна степен на обучаемост.
- Управление на дисциплината в класната стая. Психология на взаимоотношенията „учител – ученици“.
- Ефективни техники за комуникация и работа с родителите.
- Съвременен модел на учебно занятие. Планиране в педагогическата дейност – между „рутината“ и новите предизвикателства.
- Модели за организиране на учебния час за ефективно включване на учениците със СОП в учебния процес.
- Организация на обучението в клас с деца с обучителни трудности и проблеми в поведението.
- Постигане на интеркултурна етика и ефективна комуникация чрез прилагане на интерактивни методи.
- Индивидуалният подход в обучението.
- Техники за стимулиране на логическото мислене, въображението и паметта у ученици с различна степен на обучаемост.
- Създаване на инструментариум за проучване на нагласите, интересите и потребностите на учениците.
- Педагогически техники и подходи в приобщаващия процес за деца със СОП. Организация на педагогическата среда за детето със СОП в условията на съвременното училище.
- Децата с дефицит на внимание и хиперактивност – ефективни подходи при обучителния процес, препоръки и добри практики.
- Техники за стимулиране на познавателната дейност и обогатяване на езика.
- Ефективни методи и добри практики при работа с деца - аутисти.
- Специфични техники за справяне с неприемливо поведение на ученици в училище.
- Обучение от разстояние в електронна среда.

Дейност 3 Осигуряване на методическа подкрепа на екипите за подкрепа за личностно развитие в училищата и детските градини, както и на координиращите екипи в училищата и детските градини по чл. 7 от *Наредбата за приобщаващото образование*.

- Предоставяне на рамка за оценка на индивидуалните потребности от обща подкрепа за личностно развитие на дете/ученик.
- Предоставяне на рамка за оценка на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете/ученик.
- Подкрепа на учителите за диференцирането на подходи за обучение, които дават различни възможности за групиране на потребностите на учениците и насочване на общата и допълнителната подкрепа в най-голямо съответствие с тях.
- Обучение на педагогическите специалисти в детските градини за извършване на ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения по чл. 8, ал. 3, т. 1 от *Наредбата за приобщаващо образование*. Наблюдение и методическа подкрепа от страна на РЦПППО на ранното оценяване (нормативно основание – чл. 11 от *Наредбата за приобщаващо образование*).
- Консултиране по конкретни казуси.

Дейност 4 Сътрудничество между педагогическите специалисти и обмен на добри практики.

- Организиране на форуми за споделяне на опит и добри практики от педагогическите специалисти – на училищно, общинско и областно ниво.
- Провеждане на дискуссионен форум на тема „Добри практики за осигуряване на допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците“.
- Организиране представянето на опита на неправителствени организации в прилагането на терапевтични методи и подходи към деца със СОП.

5.3. Дейности по оперативна цел 3: Организационно развитие на институциите в системата на предучилищното и училищно образование за ефективно интегриране на целите, принципите, подходите и процедурите на новата нормативна уредба за приобщаващо образование.

Дейност 1 Развитие на капацитета на училищата и детските градини за успешно прилагане на новата нормативна уредба.

- В изпълнение на чл. 6 от *Наредба за приобщаващото образование* детските градини и училищата включват в годишните си планове дейности, срокове и отговорници за предоставяне на подкрепа за личностно развитие.

- В изпълнение на чл. 7 от Наредба за приобщаващото образование директорите на детските градини и училищата определят координиращ екип в институцията в началото на всяка учебна година. Ролята на координиращият екип е да организира и координира процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и дейността на екипите за подкрепа за личностно развитие.

Дейност 2 Създаване и укрепване на капацитета на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности по чл. 190 от ЗПУО към Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование.

Дейност 3 Укрепване на новите функции и взаимоотношения с останалите институции на преобразувания **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование** съгласно § 21 от Преходните и Заключителни разпоредби на ЗПУО – информиране на образователните институции за случаите, които изискват контакти и взаимодействие с РЦПППО, предоставяне на модели на документация, ефективна обратна връзка от страна на РЦПППО, събиране от РЦПППО на нормативно определената информацията (чл. 147, ал. 2 от Наредба за приобщаващото образование).

Дейност 4 Развитие на общински Центрове за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР):

- Анализи на общините, вземане на решения и предприемане на действия за разкриване на ЦПЛР с функция за ресурсно подпомагане, където няма такива;
- Проучване на възможността, необходимостта и обхвата от разкриване на дейности за допълнителна подкрепа към съществуващ център;
- Делегиране на допълнителни услуги на вече съществуващи центрове;
- Разкриване на нови центрове за подкрепа на личностното развитие.

Дейност 5 Възлагане от страна на общините на дейностите за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици на ЦПЛР в друга община, ако в общината няма такъв. Нормативното основание – чл. 198, ал. 1 и чл. 283, ал. 6 от ЗПУО.

Дейност 6 Възлагане от страна на общините на дейностите за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици на лицензирани доставчици на социални услуги за деца съгласно чл. 198, ал. 2 и 3 от ЗПУО. Дейностите, които могат да се възлагат по този ред са: превантивна, диагностична, рехабилитационна, корекционна и ресоциализираща работа с деца и ученици, ресурсно подпомагане на деца и ученици със СОП, педагогическа и психологическа подкрепа, програми за подкрепа и обучение на семействата.

- Проучване на необходимостта от възлагане на дейности по допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на лицензирани доставчици на социални услуги.
- Използване кадровия ресурс на доставчиците на социални услуги за обезпечаване на допълнителната подкрепа за личностно развитие.
- Психо-социална рехабилитация на деца и ученици в ЦОП.

5.4. Дейности по оперативна цел 4: Подобряване на материалните условия и достъпност на средата за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности в институциите в системата на предучилищното и училищно образование.

Дейност 1 Подобряване на в образователните институции като част от осигуряването на подкрепяща среда.

Нормативно основание : чл. 104 от *Наредба за приобщаващото образование*. Достъпна архитектурна среда да се осигури чрез входни и комуникационни пространства; помещения и пространства за общо ползване; санитарно-хигиенни и спомагателни помещения.

Дейност 2 Подобряване на достъпната физическа среда в образователните институции като начин за предоставяне на равен достъп до образование на децата и учениците, чрез изпълнение на нормативно определените елементи на физическата достъпност. /Достъпът на физическата среда е: визуален – контраст и цветове, осветление и визуална маркировка; тактилен – водещи парапети, предпазни решетки, тактилни символи; вертикален – преодоляване на стълби, рампи, специални асансьори; хоризонтален – включва изисквания към врати, фойета, коридори, водещи линии, санитарни помещения и др./

Дейност 3 Подобряване на специализираната подкрепяща среда в образователните институции, съобразно нормативните изисквания.

- Създаване и оборудване на кабинет за ресурсно подпомагане във всяко училище и детска градина, в които има деца със СОП и периодично обновяване на ресурсните кабинети с дидактични материали;
- Обзавеждане на помещенията така, че да дават възможност да се устроят учебни места за ученици в инвалидни колички, както и учебни места за ученици с увреден слух, с достатъчна осветеност, която да позволява детето или ученикът свободно да отчита по устните на учителя;
- Оборудване при необходимост на учебни места за ученици с увреден слух с подходяща апаратура;

- Осигуряване при необходимост на специализирана техника за ученици с нарушено зрение – брайлови машини, брайлови дисплеи, компютри със синтетична синтезаторна реч и други;
- Осигуряване при необходимост на устройства за проследяване на погледа и специализиран софтуер за използването им, суичове, софтуер за управление на компютър с глас, алтернативни клавиатури и мишки за ученици с комплексни физически увреждания;
- Осигуряване на подходящи помещения за кабинети за рехабилитация на слуха и говора, за логопедични кабинети, за ресурсни кабинети и специализирани кабинети;
- Осигуряване на достъп за обслужване на деца и ученици с увреждания в останалите помещения (библиотеки, административни кабинети и други);
- Организиране при необходимост на работни и игрови кътове за индивидуална работа или за работа на пода, както и кътове за почивка в класната стая или в стаята на групата, където заниманията и почивките се осигуряват с подкрепата на ресурсен учител или на помощник на учителя в помощ на децата и учениците със сензорно-интегративна дисфункция, комуникативни нарушения, разстройство от аутистичния спектър или други състояния, изискващи такава организация на пространството в класната стая в училището или в стаята на групата в детската градина.
- Реализиране на проекти по Националните програми на МОН, насочени към осигуряване на съвременна образователна среда, достъпност и сигурност на средата;

Дейност 4 Социалните услуги в общността разполагат със специализиран транспорт за извозване на децата от дома до мястото за ползване на социалната услуга, което от своя страна, като дейност, ще продължи да бъде изпълнявана по посочения начин.

Дейност 5 Организиране на необходимите разумни улеснения за участие на учениците със СОП в национални външни оценявания и държавни зрелостни изпити (*чл. 107 от Наредба за приобщаващото образование*).

5.5. Дейности по оперативна цел 5: Подобряване на взаимодействието между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и между институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.

Дейност 1 Създаване на работещи практики за изпълнение на нормативните изисквания за уведомяване на отделите за закрила на детето от страна на училищата и детските градини:

- Наредба за приобщаващото образование, чл. 48, ал. 3 – При отказ от страна на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, да изрази съгласие за дейностите по чл. 41, т. 2, 5 и 7 (използването на посредник, включване в група за социални умения, наставничество), да окаже съдействие или да подпомогне реализирането на дейностите по чл. 41, директорът на институцията писмено уведомява отдела за закрила на детето по местоживеенето на детето или ученика.

- Наредба за приобщаващото образование, чл. 58, ал. 2 – Директорът на училището задължително писмено уведомява родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за откриването на процедура по налагане на санкция, а в случаите на налагане на санкция „предупреждение за преместване в друго училище“, „преместване в друго училище“ или „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение“ – и съответните териториални структури за закрила на детето.

Дейност 2 Развитие на ефективни форми за работа с родителите на деца и ученици с обучителни трудности и със специални образователни потребности.

- Осигуряване на подкрепяща среда за семействата и близките на децата със СОП – консултиране с психолози, логопеди, социални работници, тренинги и др.;

- Организиране срещи на родители със сходни проблеми за обмяна на опит и полезна информация;

- Привличане и използване ресурса на родителите за обогатяване на възможностите за въздействие, социализация и развитие – включване в екипи, извънкласни форми и групи, интелектуален, финансов, емоционален ресурс и т.н.

- Прилагане на разнообразни и ефективни подходи за информиране на родителите за възможностите за обща подкрепа за личностно развитие и тяхната роля в процеса.

- Провеждане на срещи с родителите/настойниците на децата и учениците с екипа за подкрепа за личностно развитие, с оглед предоставяне на актуална информация за състоянието на ученика, включително актуални медицински документи при наличие на такива, както и други документи с цел извършване на обективна оценка на образователните потребности от екипа от специалисти.

- Развитие на практиката за назначаване на социален работник в училищата и детските градини, който да изпълнява функцията на медиатор между семейството, обкръжението на детето/ученика и образователната институция (чл. 115 от Наредба за приобщаващото образование).

- Информирание на родителите за възможностите за продължаване на

образованието или за придобиване на професионална квалификация на учениците със СОП след VII клас и съвместен избор на най- благоприятна възможност за образование.

- Повишаване информираността на родителите относно затрудненията в образователния процес на техните деца и възможностите за преодоляването им (консултации, допълнително обучение, форми за извънкласни и извънучилищни дейности).

- Работа с родителите и настойниците, които възпрепятстват децата редовно да посещават училище.

- Осигуряване на адекватна и достатъчна информация за родителите за процеса на приобщаващото образование на институционалните сайтове.

Дейност 3 Работа с родителите на деца и ученици с изявени дарби:

- Консултиране на родителите на деца с изявени дарби и насочване към специалисти за развитие на детето;

- Създаване и поддържане на общински сайтове с подробна информация за институции, специалисти, форми (конкурси, пленери, олимпиади, школи, клубове и пр.), насочващи към развитие на дарби и таланти.

- Разяснителни и информационни кампании за предлаганите услуги за деца с изявени дарби, специалисти в различните сфери на развитие и общински програми и мерки за стимулиране на деца с изявени дарби;

- Популяризиране на дарители, кампании и юридически лица, подкрепящи даровити и талантливи деца.

Дейност 4 Подобряване на координацията и сътрудничеството между институции по отношение на работата с децата в риск и деца, жертви на насилие:

- Прилагане на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция;

- Използване пълноценно възможностите на публично-частното партньорство в процеса за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците, чрез прецизиране на бюджетните разходи, прилагане на по-ефективни решения и постигане на по-високо качество на предлаганите услуги в полза на децата и учениците.

- Популяризиране на опита и положителните практики в работата на читалищата от област Хасково в процеса за личностно развитие на децата и учениците.

- Прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище, утвърден със заповед № РД09-1871/18.12.2015 г. на министъра на образованието и науката.

- Съвместни дейности на институциите в системата на предучилищното и училищното образование с ОЗД и Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН) в подкрепа на деца с рисково поведение и жертви на насилие (периодични срещи, планове за действие, годишни анализи).

- Провеждане на срещи-разговори в училищата, с участието на ученици и представители на МВР, ОЗД, МКБППМН;

- Образователни програми и кампании в училище и/или в рамките на ЦОП и/или МКБППМН за превенция на рисково поведение (агресия; насилие; отклоняващо се и рисково поведение на деца и ученици);

Дейност 5 Взаимодействия между участниците в образованието и институциите по отношение на отпадането от училище. Обединяване на усилията за връщане в образованието на отпаднали ученици:

- Ангажиране с конкретни мерки на обществените съвети, ученическите съвети, ученици и родители-доброволци в дейности, насочени към приобщаването на ученици в риск, ученици в неравностойно положение и подпомагането им да намерят и заемат своето място в училищния живот и в обществото.

- Провеждане на тематични игри и беседи от ученици в горен курс на ученици в начален и среден курс.

- Използване на пълния потенциал на наставничеството за работа с ученици, застрашени от отпадане от образователната система;

- Развитие на целодневна организация на учебния процес, като инструмент за превенция на отпадане от училище, за осигуряване на специализирана помощ при подготовката, за развиване на таланти и удовлетворяване на потребности и интереси;

- Сътрудничество с библиотеките, мерки за повишаване на грамотността в полза на предотвратяване на обучителните трудности и отпадане;

- Училищното ръководство да съдейства на учениците от училищния парламент да получават подкрепа и от органите на местно самоуправление при техни инициативи, свързани с живота на общността;

5.6. Дейности по оперативна цел 6: Сътрудничество с гражданското общество и подобряване на обществената информираност и чувствителност относно целите и принципите на приобщаващото образование.

Дейност 1 Дейности, насочени към местната общественост, за преодоляване на непознаването и предразсъдъците, за повишаване на информираността и чувствителността към децата и учениците със специални образователни потребности:

- Провеждане на разяснителни кампании, чрез които да се даде яснота за начина, по който протича процеса на приобщаване, неговият смисъл и ефект за всички деца. В основата на кампаниите да стои идеята, че всяко дете със специални нужди има реалните възможности да води един пълноценен и сравнително независим живот, стига да бъде подкрепено своевременно и да му бъде предоставена тази възможност.

- Организиране на срещи с родителите в детските градини и училищата на територията на областта. Целта на срещите е родителите на деца без специални образователни потребности да разберат, че децата с увреждания не представляват опасност за останалите деца и ученици, че всички деца могат да учат и че няма „необучаеми” деца.

- Работа с родителските общности за преодоляване на негативни стереотипи и дискриминационни нагласи спрямо различните етноси и децата с увреждания.

- Промяна на нагласите в училищата и детските градини, в които да възприемат индивидуалните различия между децата като източник на богатство и разнообразие, а не като проблем.

- Организиране на благотворителни акции в подкрепа на децата в неравностойно положение.

Дейност 2 Дейности за осигуряване на достъп до информация за правата и задълженията на децата и учениците, за предлаганите дейности и програми за обучение в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и представянето им в достъпен формат като част от условията за равен достъп до образование (чл. 105 и чл. 106 и 107, т. 2 от Наредба за приобщаващото образование).

- Организиране на кампании за информиране на семействата на деца с увреждания за правата, задължения и възможностите за ранно включване на децата в образователната система.

- Информационни материали и кампании за разясняване на възможностите на разнообразните форми на обучение.

- Подобряване на информираността на семействата относно организацията и необходимите документи за образованието на децата при напускане на страната и завръщане от чужбина.

Дейност 3 Сътрудничество и изграждане на устойчиви партньорства с граждански организации в различни аспекти като квалификация на педагогическите специалисти, осигуряване на специалисти, проучвания, кампания, партньорски проекти.

Дейност 4 Провеждане на информационни кампании за привличане на млади хора със средно и висше образование от етническите малцинства за работа с деца в риск от отпадане или отпаднали от образователната система.

6. ИНДИКАТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Постигането на оперативните цели на областната стратегия ще се следи чрез няколко основни индикатора, свързани с основни аспекти от цялостната промяна.

▮ Брой нововъзникнали институции – Центрове за подкрепа за личностно развитие;

▮ Брой преобразувани институции;

▮ Брой детски градини и училища, които самостоятелно организират и обезпечават ресурсното подпомагане на децата и учениците по чл. 283, ал. 4 от ЗПУО, брой деца/ученици със СОП в тях и процент спрямо общия брой деца и ученици със СОП;

▮ Брой педагогически специалисти, участвали в краткосрочни обучения за развитие на професионалните компетентности за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие;

▮ Брой институции със значително подобрение на материалната база – нови елементи на достъпна архитектурна среда, разкрит кабинет;

▮ Брой детски градини и училища, в които работят педагогически съветници и психолози;

▮ Брой отпаднали деца и ученици, върнати и трайно включени в системата на предучилищното и училищното образование.

По решение на екипа за отчитане на стратегията може да се проведе и анкетно проучване за оценка на постигнатите резултати от прилагане на Стратегията.

7. КООРДИНИРАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

Общините отговарят за цялостното изпълнение на общинската стратегия на собствената си територия и приноса към изпълнението на областната стратегия. Целите се постигат с общите усилия на всички заинтересовани от процеса страни, в съответствие с компетенциите им и планираните цели и дейности.

След приемането на областната стратегия, в изпълнение на *чл. 197, ал .1 и 2 от ЗПУО*, всяка община разработва общинска стратегия за личностно развитие на децата и учениците за период от 2 години, която се приема от общинския съвет.

За изпълнение на общинската стратегия, ежегодно до 30 април, общинския съвет, по предложение на кмета и след съгласуване с Регионалното управление на образованието, приема годишен план за изпълнение на дейностите за подкрепа на личностно развитие. Общинските стратегии и съгласуваните и приети годишни общински планове се изпращат на областния управител.

Изпълнението на годишните общински планове се координира и отчита на общинско ниво по ред, определен от кметовете на общините и в сроковете, посочени в *чл. 197, ал. 3 от ЗПУО*. Изпълнението на общинските планове се отчита и на областно ниво – до 1 март на следващата година всяка община трябва да представи в областна администрация Хасково отчет за изпълнението на дейностите по общинския годишен план.

Събирането на информация за изпълнените дейности и постигнатите индикатори по изпълнение на целите на областната стратегия започва три месеца преди да изтече срокът на стратегията. В същия период започва и организацията за изготвянето на нова областна стратегия за следващия период.